

Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych

Sulechów – 2012

Wykonawca:

Studio Diagnozy i Profilaktyki
31-423 Kraków
ul. Szklana 4
tel. (12) 446-42-60

Spis treści

Wstęp – Metodologia oraz opis badania	4
Rozdział I - Metryka gminy Sulechów	5
Rynek alkoholowy.....	5
Skala problemów społecznych	5
Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych	9
Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży	12
Rozdział II - Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców	18
Grupa badawcza	18
Cel badania.....	18
Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców gminy	19
Bezrobocie oraz wykluczenie społeczne.....	20
Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne.....	25
Narkotyki w środowisku lokalnym	32
Przemoc.....	34
Dorośli mieszkańcy a gry hazardowe.....	38
Rozdział III - Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży	42
Grupa badawcza	42
Cel badania.....	42
Dzieci i młodzież a substancje psychoaktywne	42
Spożywanie alkoholu wśród dzieci i młodzieży	44
Palenie papierosów.....	51
Zachowania związane z używaniem narkotyków i dopalaczy	56
Dzieci i młodzież a zachowania przemocowe.....	67
Hazard i inne ryzykowne zachowania.....	73
Używanie komputera przez dzieci i młodzież oraz zagrożenie cyberprzemocą.....	77

Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu	81
Grupa badawcza	81
Cel badania	81
Wyniki badania	81
Wnioski	90

Wstęp – Metodologia oraz opis badania

Celem przeprowadzonego badania jest zdiagnozowanie skali lokalnych zagrożeń społecznych wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. W badaniu dorosłych osób uwzględnione zostały takie obszary, jak bezrobocie i wykluczenie społeczne, spożywanie alkoholu i zagrożenia z tym związane, używanie narkotyków, przemoc domowa, hazard. W badaniu młodych mieszkańców uwzględnione zostały takie obszary, jak spożywanie alkoholu, palenie tytoniu, używanie narkotyków oraz dopalaczy, przemoc rówieśnicza oraz domowa, hazard oraz zachowania seksualne. Badaniem objęci są ponadto pracownicy punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz wyrobów tytoniowych.

Badanie dorosłych mieszkańców oraz pracowników punktów sprzedaży realizowane jest przy użyciu standaryzowanego kwestionariusza ankiety rozdawanego i odbieranego przez ankierów w miejscach publicznych.

Dzieci objęte są ustawowym obowiązkiem nauki szkolnej, dlatego też badania przeprowadzane są w czasie zajęć. Wybór metody ilościowej sprawił, że najbardziej dogodną metodą jest ankieta w formie aplikacji internetowej. Uczniowie, zebrani w większej grupie, wypełniają samodzielnie ankiety przed komputerami. Badanie przeprowadzane jest zgodnie z zasadami etyki, zaś uczestnicy informowani są o zachowaniu anonimowości badania. Za każdym razem uzyskiwana jest zgoda dyrektorów szkół na przeprowadzenie badań w ich placówkach. Próba z populacji uczniów szkół w gminie Sulechów obejmuje 180 uczniów klas szóstych szkół podstawowych, 364 uczniów szkół gimnazjalnych oraz 603 uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Rozdział I - Metryka gminy Sulechów

Rynek alkoholowy

Ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych - ogółem - 306 placówek.

- Ilość zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
  - powyżej 18% - 74
- Ilość zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
  - powyżej 18% - 22

Skala problemów społecznych

Poniżej przedstawiamy statystyki związane z poszczególnymi problemami społecznymi.

a) nadużywanie alkoholu (dane za rok 2011)

- 74 wnioski o skierowanie na leczenie odwykowe złożonych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zwaną dalej GKRPA (53 wnioski w 2010 roku, 27 wniosków w I półroczu 2012)
- 31 interwencji Straży Miejskiej związanych z nadużywaniem alkoholu, w tym 24 pouczenia oraz 7 mandatów (42 interwencje, w tym 31 pouczeń oraz 11 mandatów w 2010 roku, 9 interwencji, w tym 9 pouczeń w I półroczu 2012)
- w związku z procedurą „Niebieskie Karty” sporządzono 184 wnioski, w tym 56 wniosków skierowanych do Ośrodka Pomocy Społecznej, 73 wnioski skierowane do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, 55 wniosków skierowanych do sądów i prokuratury (w 2010 roku w związku z procedurą

„Niebieskie Karty” sporządzono 242 wnioski, w tym 89 wniosków skierowanych do Ośrodka Pomocy Społecznej, 100 wniosków skierowanych do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, 53 wnioski skierowane do sądów i prokuratury, w I półroczu 2012 w związku z procedurą „Niebieskie Karty” sporządzono 50 wniosków, w tym 38 wniosków skierowanych do Ośrodka Pomocy Społecznej, 5 wniosków skierowanych do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz 7 wniosków skierowanych do sądów i prokuratury).

- **106** osób prowadziło pojazdy na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości (120 osób w 2010 roku, 62 osoby w I półroczu 2012)
- **90** osób prowadziło pojazdy na drodze publicznej po spożyciu alkoholu (74 osoby w 2010, 33 osoby w I półroczu 2012)
- zakłócanie porządku publicznego -**121** (143 przypadki w 2010 roku, 52 przypadki w I półroczu 2012)
- 3 przypadki podejmowania czynności zawodowych pod wpływem alkoholu (7 przypadków w 2010 roku, 4 przypadki w I półroczu 2012)
- przestępstwa kryminalne ogółem – **882** (861 przestępstw kryminalnych w 2010 roku, 238 przestępstw kryminalnych w I półroczu 2012)
- czyny karalne popełnione przez nieletnich – **191** (125 czynów karalnych popełnionych przez nieletnich w 2010 roku, 75 czynów w I półroczu 2012)
- przestępstwa popełnione przez nieletnich pod wpływem środków odurzających - **35** (15 przestępstw w 2010 roku, 10 przestępstw w I półroczu 2012)
- **292** osoby zatrzymane do wytrzeźwienia (302 osoby zatrzymane do wytrzeźwienia w 2010 roku, 161 osób zatrzymanych do wytrzeźwienia w I półroczu 2012)
- **1** osoba nieletnia zatrzymana do wytrzeźwienia w 2010 roku

b) przemoc domowa

- W 2011 roku miało miejsce **540** interwencji, w tym **160** interwencji dotyczących przemocy w rodzinie. Przemoc dotknęła **254** osoby, w tym **176** kobiet, **15** mężczyzn, **43** małoletnich do 13 roku życia oraz **20** nieletnich w przedziale 13-18 lat. Sprawcami przemocy było **160** osób, w tym **4** kobiety, **155** mężczyzn oraz jeden nieletni. **98** sprawców przemocy domowej (jedna kobieta, 96 mężczyzn oraz jeden nieletni) było pod wpływem alkoholu. W trakcie interwencji obecnych było **63** dzieci.
- W 2010 roku miało miejsce **445** interwencji, w tym **162** interwencje dotyczące przemocy w rodzinie. Przemoc dotknęła **227** osób, w tym **175** kobiet, **24** mężczyzn, **52** małoletnich do 13 roku życia oraz **23** nieletnich w przedziale 13-18 lat. Sprawcami przemocy były **162** osoby, w tym **2** kobiety oraz **160** mężczyzn. **85** sprawców przemocy domowej było pod wpływem alkoholu (2 kobiety oraz 83 mężczyzn). Podczas interwencji obecnych było **75** dzieci.
- W I półroczu 2012 miało miejsce **206** interwencji, w tym **38** interwencji dotyczących przemocy w rodzinie. Przemoc dotknęła **81** osób, w tym **43** kobiety, **7** mężczyzn, **18** małoletnich do 13 roku życia oraz **13** nieletnich w przedziale 13-18 lat. Sprawcami przemocy było **38** osób, w tym **jedna** kobieta oraz **37** mężczyzn. **28** sprawców przemocy domowej było pod wpływem alkoholu (jedna kobieta oraz 27 mężczyzn). Podczas interwencji obecnych było **31** dzieci.

c) łamanie prawa

przestępstwa na terenie gminy:

- kradzież z włamaniem

2010 rok – **151**

2011 rok – **160**

I półrocze 2012 - **54**

- fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną

2010 rok – **36**

2011 rok – **25**

I półrocze 2012 - **11**

- uszkodzenie mienia

2010 rok – 70

2011 rok – 61

I półrocze 2012 - 30

- pobicie

2010 rok – 13

2011 rok – 13

I półrocze 2012 – 5

- kradzież pieniędzy wraz z dokumentami

2010 rok – 21

2011 rok – 14

I półrocze 2012 - 6

- kradzież mienia

2010 rok – 232

2011 rok – 209

I półrocze 2012 - 78

Tab. 1. Przestępstwa na terenie gminy.

Artykuł KK Kwalifikacja prawna	Wszczętych		Stwierdzonych		Zakończonych	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Znęcanie się nad rodziną	36	25	19	12	36	25
Groźba karalna	26	29	11	16	26	29
Uchylanie się od płacenia alimentów	32	76	17	40	32	40
Rozpijanie małoletniego	-	1	-	1	-	1

Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych

Z powyższych zestawień wynika, że zarówno problem nadużywania alkoholu, jak i przemocy w rodzinie jest obecny w gminie Sulechów. Istnieją jednak ośrodki i instytucje, oferujące specjalistyczną pomoc, z której mogą korzystać osoby z problemami alkoholowymi.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

❖ **Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w roku 2011:**

- odbyło się **12** ogólnych posiedzeń (12 posiedzeń w 2010 roku, 6 posiedzeń w I półroczu 2012),
- **36** posiedzeń podkomisji interwencyjno-motywującej (33 posiedzenia w 2010 roku, 19 posiedzeń w I półroczu 2012),
- przeprowadzono **402** rozmowy (220 rozmów w 2010 roku)
- przeprowadzono jedną kontrolę punktów sprzedaży napojów alkoholowych w 2010 roku, 4 kontrole w I półroczu 2012,
- w 2011 roku wydano **60** postanowień opiniujących lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych (63 postanowienia w 2010 roku, 31 postanowień w I półroczu 2012).

❖ **Działalność podkomisji interwencyjno-motywującej w 2011 roku:**

- do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wpłynęło **75** wniosków o leczenie odwykowe,
- Wydano **14** zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych,
- Komisja skierowała **6** wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

- ❖ Z pomocy MOPS korzystało w 2011 roku **1167** rodzin, w tym **164** rodziny z powodu problemów uzależnień. W 2010 roku z pomocy MOPS korzystało 1106 rodzin, w tym 200 rodzin z powodu problemów uzależnień. W I półroczu 2012 z pomocy MOPS korzystało 716 rodzin, w tym 125 rodzin z powodu problemów uzależnień.
- ❖ MOPS udzielił pomocy w 2011 roku w postaci świadczeń pieniężnych - **1774** osobom, świadczeń rzeczowych – **1334** osobom, świadczeń porady - **503** osobom. W 2010 roku MOPS udzielił pomocy w postaci świadczeń pieniężnych - 2014 osobom, świadczeń rzeczowych – 1447 osobom, świadczeń porady – 712 osobom. W I półroczu 2012 MOPS udzielił pomocy w postaci świadczeń pieniężnych – 1202 osobom, świadczeń rzeczowych – 953 osobom, świadczeń porady – 397 osobom.
- ❖ Głównymi powodami przyznania pomocy społecznej było w 2011 roku:
  - bezradność opiekuńczo - wychowawcza – **1689** osób (1468 osób w 2010 roku)
  - bezrobocie – **1322** osoby (1311 osób w 2010 roku)
  - ubóstwo – **1044** osoby (1445 osób w 2010 roku)
  - niepełnosprawność – **820** osób (1106 osób w 2010 roku)
  - długotrwała i ciężka choroba – **705** osób (468 osób w 2010 roku)
  - alkoholizm – **461** osób (441 osób w 2010 roku)
  - osoby dotknięte klęską żywiołową – **0** osób (156 osób w 2010 roku)
  - inne – **378** osób (214 osób w 2010 roku)

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową w 2011 roku:

- pracuje - **167**
- pracuje dorywczo – **99**
- nie pracuje - **171**
- studiuje - **4**
- na rencie - **186**
- na emeryturze - **173**
- na zasiłku dla bezrobotnych - **31**
- bezrobotny bez prawa do zasiłku – **392**

Punkt Konsultacyjno-Informacyjny Przeciw Przemocy w Rodzinie

- ❖ W 2011 roku z pomocy Punktu korzystało 795 rodzin, zaś w 2010 roku – 611 rodzin.

Biuro Pełnomocnika ds. Uzależnień w Sulechowie

- ❖ Biuro realizuje działania określone w Gminnym Programie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Gminnym Programie Przeciwdziałania Narkomanii, które uchwalane są przez Radę Miejską.
- ❖ W Biurze zatrudniony jest Pełnomocnik ds. Uzależnień w Sulechowie oraz dwaj inspektorzy.

W gminie Sulechów działają dwie grupy Anonimowych Alkoholików oraz jedna grupa wsparcia dla osób współuzależnionych.

W 2010 roku pracownicy GKRPA, MOPS oraz świetlic uczestniczyli w szkoleniach:

- kontrola legalności sprzedaży napojów alkoholowych,
- funkcjonowanie GKRPA w gminie (przewodnicząca),
- działalność GKRPA - aktualne podstawy prawne,
- szkolenie dotyczące pomocy ofiarom przemocy w rodzinie,
- „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – podejście praktyczne”,
- „Uzależnienie a przemoc”.

W 2011 roku pracownicy GKRPA, MOPS oraz świetlic uczestniczyli w szkoleniach:

- kontrola legalności sprzedaży napojów alkoholowych,
- rola i zadania Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w obszarze profilaktyki oraz rozmów motywujących z osobami uzależnionymi i współuzależnionymi,
- interdyscyplinarna pomoc osobom doznającym przemocy w rodzinie,
- finansowanie zadań gminy z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii.

W 2012 roku pracownicy GKRPA, MOPS oraz świetlic uczestniczyli w szkoleniach:

- szkolenie dla Pełnomocników oraz członków i kandydatów do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych dotyczące alkoholizmu i problemów rodzin dotkniętych alkoholizmem.

Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży

W gminie Sulechów działa siedem świetlic, w których zatrudnionych jest 12 wychowawców. W zajęciach organizowanych w świetlicach korzysta 250 dzieci, w tym około 80% stanowią dzieci z rodzin alkoholowych. W gminie organizowane są różne działania profilaktyczne dla młodzieży. W 2011 roku zorganizowane zostały kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w których uczestniczyło 97 dzieci. W 2010 roku w tego typu przedsięwzięciach uczestniczyło 104 dzieci. Poniższe tabele przedstawiają przedsięwzięcia realizowane na terenie szkół w gminie Sulechów.

Tab. 2. Oddziaływania profilaktyczne w Szkole Podstawowej w Cigacicach

Rok	Działania profilaktyczne	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba rodziców
2010	„Ciekawiej, bezpieczniej i zdrowo”	76	15	ok. 80
	Zajęcia w świetlicach socjoterapeutycznych	50	4	70
	„Znajdź właściwe rozwiązanie”	34	15 + pielęgniarka	40
	„Pamiętaj masz jedno życie”	34	15 + pielęgniarka	40
	Dodatkowe zajęcia w ramach kół zainteresowań i kół przedmiotowych	74	10	-
	Pogadanki dla rodziców o tematyce profilaktycznej	-	15	70
	„Dzieci chcą śpiewać”	35	4	35
2011	„Ja sam buduję swój wizerunek”	24	3	20
	„W zdrowym ciele zdrowy duch”	180	8	10
	„Ciekawiej, bezpieczniej i zdrowo”	73	15 + pielęgniarka i pedagog szkolny	68
	Zajęcia w świetlicach socjoterapeutycznych	48	4	50
	„Znajdź właściwe rozwiązanie”	38	15+pielęgniarka i	30

			pedagog szkolny	
	„Pamiętaj masz jedno życie”	38	15+pielęgniarka i pedagog szkolny	70
	Dodatkowe zajęcia w ramach kół zainteresowań i kół przedmiotowych	74	10	-
	Pogadanki dla rodziców o tematyce profilaktycznej	-	15+ pedagog szkolny	70
	„Dzieci chcą śpiewać”	33	4	30
2012	„Ja sam buduję swój wizerunek”	24	3	20
	„Noworoczny zawrót głowy”	130	6	10
	„Ciekawiej, bezpieczniej i zdrowo”	69	15 + pielęgniarka i pedagog szkolny	60
	Zajęcia w świetlicach socjoterapeutycznych	69	4	40
	„Znajdź właściwe rozwiązanie”	36	15 + pielęgniarka i pedagog szkolny	15
	„Pamiętaj masz jedno życie”	36	15 + pielęgniarka i pedagog szkolny	32
	Dodatkowe zajęcia w ramach kół zainteresowań i kół przedmiotowych	69	10	-
	Pogadanki dla rodziców o tematyce profilaktycznej	-	15+ pedagog szkolny	69
	„Dzieci chcą śpiewać”	33	4	10
	„Teatr Wielki w Cigacicach”	15	5+ instruktor reżyser	12
	Działania w ramach WOŚP	69	15	100

Tab. 3. Oddziaływania profilaktyczne w Szkole Podstawowej w Bukowie

Rok	Działania profilaktyczne	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba rodziców
2010	„Ja sam buduję swój wizerunek”	17	2	-
	„Szkola bez zagrożeń”	76	9	-
	Zajęcia „Co to jest zdrowie”, „Od czego zależy nasze zdrowie”, „Znajdź właściwe rozwiązanie”, „Laboratorium ciała”	38	4	-
	Pogadanki dla rodziców „Jak skutecznie zapobiegać zagrożeniom”	-	-	36
	„Komunikacja rodzic – dziecko”	-	-	32
	„Zachowaj Trzeźwy Umysł”	76	4	-

2011	„Ja sam buduję swój wizerunek”	18	2	-
	„Stop uzależnieniom”	80	11	-
	Pogadanka dla rodziców „Jak chronić dzieci przed zagrożeniami”	-	-	48
	„Zachowaj Trzeźwy Umysł”	80	6	46
	Spektakl „Tolerancja i szacunek”	82	8	-
	Pogadanka dla rodziców „Organizacja czasu dziecka w domu”	-	-	36
	Pogadanka z funkcjonariuszami Policji	21	-	-
2012	„Ja sam buduję swój wizerunek”	42	2	-
	Spektakl profilaktyczny „Szkolna elita”	80	7	-
	Pogadanka z funkcjonariuszami Policji	21	-	-
	Badania ankietowe – diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych	11	-	-

Tab. 4. Oddziaływania profilaktyczne w Szkole Podstawowej w Kolsku

Rok	Działania profilaktyczne	Liczba uczestników
2010	„Zachowaj Trzeźwy Umysł”	Liczba uczniów – 58
	„W zdrowym ciele zdrowy duch”	Liczba nauczycieli – 12
	Zajęcia w świetlicach	Liczba rodziców - 46
	„Kocham, nie biję. Rodzaje przemocy domowej”	
	Zajęcia na temat szkodliwości używek	
	Lekcje dotyczące zachowań prozdrowotnych	
	Zajęcia na temat bezpiecznego sposobu spędzania wolnego czasu	
2011	Ankieta – kontakt z alkoholem uczniów klasy V	
	„Zachowaj Trzeźwy Umysł”	Liczba uczniów – 51
	„Każda mijająca minuta to kolejna szansa, by coś zmienić”	Liczba nauczycieli – 10
	„Szkodliwość dopalaczy”, „Wychowanie bez przemocy”	Liczba rodziców - 44
	Zajęcia w świetlicach	
	Zajęcia na temat szkodliwości używek	
	Zajęcia na temat przemocy rówieśniczej i sposobu właściwego reagowania w sytuacji zagrożenia	
2012	„Zachowaj Trzeźwy Umysł”	Liczba uczniów – 49
	„Sukces to maksymalne wykorzystanie możliwości, jaki masz”	Liczba nauczycieli – 11
	Pogadanki dla rodziców – rola II śniadania, szkodliwość napojów energetyzujących	Liczba rodziców - 38
	Ankieta dla dzieci i rodziców na temat szkodliwości napojów energetyzujących	

Apele – przemoc w szkole
Zajęcia na temat szkodliwości używek
Zajęcia w świetlicach

Tab. 5. Oddziaływania profilaktyczne w Gimnazjum w Pomorsku

Rok	Działania profilaktyczne	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba rodziców
2010	Szkolny program profilaktyczny	-	4	-
	Ankieta – bezpieczeństwo w szkole	119	14	93
	Działalność szkolnego koła PCK – profilaktyka uzależnień, krwiodawstwo, HIV/AIDS	45	3	-
	Konkursy plastyczne – profilaktyka	119	8	-
	„Wiem wszystko o AIDS”	119	8	-
	31 maja Światowy Dzień bez Tytoniu	119	8	-
	„Zachowaj Trzeźwy Umysł”	119	6	67
	„Przemocy w rodzinie- jednym głosem mówimy nie!”			
	„Bezpieczna zima”	119	14	-
	„Bezpieczne wakacje”	119	8	73
	Cyberprzemoc	119	8	-
	Pogadanka o odpowiedzialności prawnej nieletnich	43	2	-
	Promowanie zdrowego stylu życia	119	14	-
2011	Szkolny program profilaktyczny	112	7	65
	„Trudny czas dojrzewania”	-	7	73
	Działalność szkolnego koła PCK	25	1	-
	Konkursy plastyczne – profilaktyka	112	3	-
	„Wiem wszystko o AIDS”	112	2	-
	„Zachowaj Trzeźwy Umysł”			
	„Przemocy w rodzinie mówimy nie!”	112	7	71
	„Bezpieczna zima”	112	7	-
	„Bezpieczne wakacje”	112	7	67
	Cyberprzemoc	112	7	-
	„Odpowiedzialność prawna nieletnich”	72	8	-
	„Wpływ narkotyków na organizm człowieka”	112	7	-
	„Kuznia młodzieżowych liderów”	12	-	-
	„Nikotynizm”, „Stop uzależnieniom”	112	3	-

2012	Ewaluacja programu profilaktycznego z 2011 r.	-	14	72
	„Jedz smacznie i zdrowo”			
	„Bezpieczna szkoła” – badanie ankietowe	103	8	80
	„Bezpieczna zima”	103	6	-
	„Alkohol – droga do nikąd”	67	7	-
	„Jestem bezpieczny w Internecie”			
	„Stop agresji i przemocy”	67	8	-
	31 maja Światowy Dzień bez Tytoniu	103	6	-
	„Zachowaj Trzeźwy Umysł”	103	14	80
	Promowanie zdrowego stylu życia	103	10	-
	„Bezpieczne wakacje”	103	6	-

Tab. 6. Oddziaływania profilaktyczne w Gimnazjum w Sulechowie

Rok	Działania profilaktyczne	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba rodziców
2010	Pogadanki na temat grypy A H1N1	430	50	430
	„Zapobieganie narkomanii”	430	50	-
	Spotkania z Pełnomocnikiem ds. Uzależnień z Ciburza	110	5	-
	Zajęcia z odpowiedzialności prawnej nieletnich	156	5	-
2011	„Zapobieganie narkomanii”	ok. 140	5	-
	Spotkania z Pełnomocnikiem ds. Uzależnień z Ciburza	72	3	-
	Pogadanka dla rodziców „Dopalacze”	-	3	11
	Zajęcia z odpowiedzialności prawnej nieletnich	ok. 140	7	-
2012	Spotkania z Pełnomocnikiem ds. Uzależnień z Ciburza	208	3	-
	Zajęcia z odpowiedzialności prawnej nieletnich	ok. 130	5	-
	„Bezpieczna Szkoła- Bezpieczny Uczeń”	ok. 357	16	-
	„Zapobieganie narkomanii”	ok. 129	5	-

Tab. 7. Oddziaływania profilaktyczne w Liceum Ogólnokształcącym w Sulechowie

Rok szkolny	Działania profilaktyczne	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba rodziców
2009/	Program Zapobiegania Narkomanii	362	26	184
2010	Spektakl Profilaktyczny „Trendy”	ok. 125	-	-
	„Bezpieczny uczeń – jak unikać zagrożeń”	ok. 136	-	-
	Odpowiedzialność prawna nieletnich	ok. 101	-	-
	Konkurs szkolny HIV/AIDS			
	Zajęcia profilaktyczne (alkohol, narkotyki, przemoc) – godziny wychowawcze			

2010/	Spektakl profilaktyczny „Poza”	ok. 107	-	-
2011	Spotkanie z terapeutą i uzależnionymi	ok. 101	-	-
	Pogadanka dla rodziców nt. uzależnień	-	-	56
	Spotkanie dla rodziców nt. stresu	-	-	84
	Spotkanie nt. przemocy w rodzinie	101	-	-
	Spotkanie nt. handlu ludźmi	98	-	-
	Zajęcia profilaktyczne (alkohol, narkotyki, przemoc)- godziny wychowawcze			
	„Bezpieczny uczeń- jak unikać zagrożeń”	ok. 120	-	-
	Konkurs szkolny HIV/AIDS			
2011/	Spektakl profilaktyczny „Zombi”	ok. 148	-	-
2012	Zajęcia profilaktyczne (alkohol, narkotyki, przemoc) – godziny wychowawcze			
	„Bezpieczny uczeń – jak unikać zagrożeń”	ok. 101	-	-
	Konkurs szkolny HIV/AIDS			
	Spotkanie nt. przemocy w rodzinie	97	-	-
	Spotkanie nt. handlu ludźmi	94	-	-
	Obchody Światowego Dnia Zdrowia Psychicznego	20	-	-
	Spotkanie dla rodziców nt. stresu		-	80
	Pogadanka nt. stresu przed maturą	95	-	-
	Badania – lokalne zagrożenia społeczne	176	-	-

*

*

*

W Sulechowie występują problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, jednak władze lokalne dobrze radzą sobie z ich rozwiązywaniem. Dzięki instytucjom pomocowym oraz ich sprawnemu funkcjonowaniu osoby zagrożone uzależnieniem oraz ich rodziny mają możliwość uzyskania wsparcia i pomocy.

Rozdział II - Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców

Grupa badawcza

W badaniu wzięły udział 103 osoby. 53,8% badanych stanowiły kobiety, zaś 46,2% badanych – mężczyźni. Wśród respondentów zdecydowana większość badanych mieszkańców gminy Sulechów miała wykształcenie średnie lub wyższe (87,7% ogółu badanych). Wykształcenie większości kobiet było średnie (61,2% badanych kobiet) oraz wyższe (22,4% badanych kobiet), podczas gdy 16,3% badanych kobiet miało wykształcenie zawodowe. Wśród mężczyzn przeważało wykształcenie średnie (46,3% badanych mężczyzn) oraz wyższe (46,3% badanych mężczyzn). Ponadto 7,3% badanych mężczyzn zadeklarowało wykształcenie zawodowe. Średnia wieku respondentów wynosiła 39 lat.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród 103 dorosłych osób w gminie Sulechów miał na celu zbadanie zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności:

- bezrobocie, wykluczenie społeczne
- spożywanie alkoholu, uzależnienie od alkoholu, działania władz w tym zakresie;
- rozpowszechnienie oraz dostępność narkotyków w środowisku,
- przemoc w rodzinie, zachowania agresywne w miejscach publicznych;
- hazard

Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców gminy Sulechów

W pierwszym pytaniu poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo ważny. Dzięki zastosowaniu takiego kryterium możliwe staje się odniesienie uzyskanych wyników do percepcji tych problemów w skali całego kraju (Problemy alkoholowe na tle innych problemów społecznych – wybrane elementy z ogólnopolskich badań ankietowych – „Substancje psychoaktywne”, zrealizowanych w 2002 roku, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych). Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców gminy Sulechów.

Tab. 8. Ocena ważności problemów społecznych w gminie Sulechów.

Problemy społeczne	Bardzo poważny	Poważny	Umiarkowany	Znikomy	Nie występuje
Bezrobocie	52,5%	34,3%	11,1%	2%	-
Zubożenie społeczeństwa	29,7%	33%	33%	2,2%	2,2%
Alkoholizm	22,2%	44,4%	28,9%	3,3%	1,1%
Kryzys norm moralnych	14,6%	22,5%	46,1%	14,6%	2,2%
Wzrost przestępczości	11,6%	22,1%	44,2%	20,9%	1,2%
Problemy mieszkaniowe	11,2%	34,8%	41,6%	9%	3,4%
Zanieczyszczenie środowiska	10,6%	34,1%	40%	14,1%	1,2%
Narkomania	10,5%	32,6%	31,4%	23,3%	2,3%
Kryzys rodzinny	9,3%	22,1%	55,8%	10,5%	2,3%
HIV/AIDS	3,9%	1,3%	26%	51,9%	16,9%

Wśród najpoważniejszych problemów społecznych w gminie Sulechów na pierwszym miejscu znajduje się bezrobocie. 52,5% badanych mieszkańców uważa, że brak pracy stanowi

bardzo poważny, zaś ponad jedna trzecia ankietowanych określa go jako poważny problem społeczny. Na kolejnym miejscu znajduje się zubożenie społeczeństwa oraz alkoholizm. Nieco mniej poważnymi problemami społecznymi są, w ocenie respondentów, kryzys norm moralnych, wzrost przestępczości oraz problemy mieszkaniowe. Nieco mniej badanych ocenia jako poważne problemy: zanieczyszczenie środowiska, narkomanię, kryzys rodzinny oraz HIV/AIDS. Wysoka pozycja zjawiska alkoholizmu jednoznacznie wskazuje priorytetowy kierunek działań, jakie powinien podejmować samorząd w ramach profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

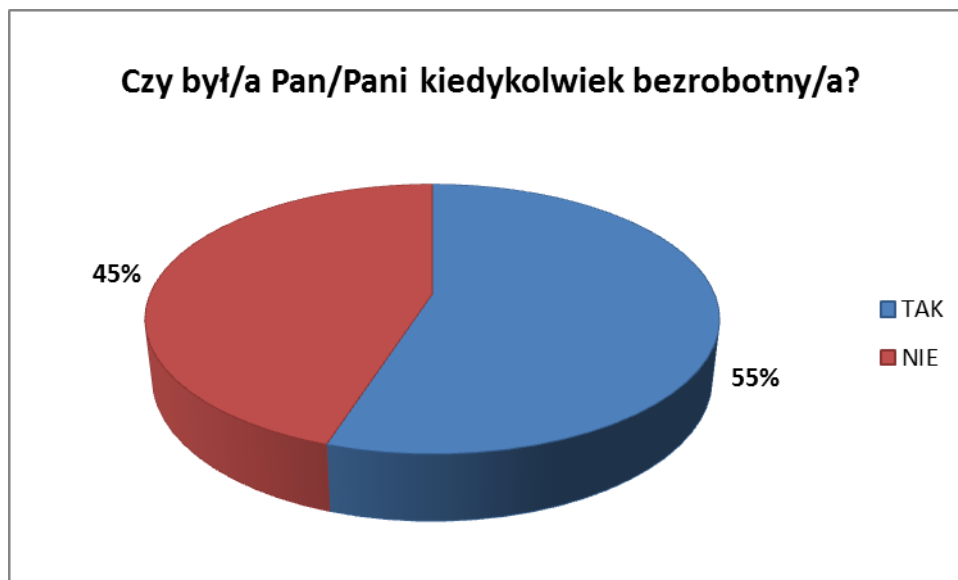
W skali całego kraju na pierwsze miejsce wysuwa się problem bezrobocia, kolejno spadek stopy życiowej, przemoc i agresja na ulicach, picie alkoholu przez młodzież oraz alkoholizm, który przecież tak blisko powiązany jest z pierwszymi problemami. Zubożenie społeczeństwa często występuje z nadużywaniem alkoholu.

Bezrobocie oraz wykluczenie społeczne

Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego (jawnego), ujmując w ten sposób tylko część osób pozostających bez pracy. Bezrobocie przyczynia się do występowania wielu negatywnych zjawisk społecznych w życiu osób nieposiadających stałej pracy. Poważnym skutkiem bezrobocia jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. Brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych, powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Budzi obawy o własny los i możliwości przetrwania całej rodziny, a także odbija się negatywnie na samopoczuciu i stanie zdrowia bezrobotnego. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa i marginalizacji społecznej.

Dorosłym mieszkańcom gminy Sulechów zadano pytanie, czy kiedykolwiek byli bezrobotni. Twierdząco odpowiedziało 55% badanych. Kobiety doświadczały częściej braku pracy niż mężczyźni. Bezrobocia doświadczyło 63,3% respondentek oraz 53,7% respondentów. Odsetek badanych mieszkańców gminy Sulechów, którzy pozostawali w przeszłości bez pracy lub obecnie doświadczają bezrobocia, jest wyższy od wyników badań

ogólnopolskich. Badanie CBOS z 2011 roku na temat bezrobocia pokazało, że 41% respondentów doświadczyło w przeszłości lub obecnie doświadcza bezrobocia.

Nieco niższy odsetek badanych (46,1%) deklaruje, że w ich gospodarstwie domowym znajduje się osoba bezrobotna.

Wysoki odsetek osób, które nie posiadały w przeszłości lub nie posiadają obecnie pracy oraz duży odsetek osób deklarujących, że w ich gospodarstwie domowym znajdują się osoby bezrobotne, znajduje potwierdzenie w odpowiedziach respondentów na pytanie o

szansę znalezienia pracy w gminie Sulechów. Ponad trzy czwarte ankietowanych (76,2%) ocenia szansę znalezienia pracy jako niewielką, 15,8% ankietowanych ocenia szansę znalezienia pracy jako umiarkowaną, a zaledwie 7% badanych sądzi, że jest ona bardzo duża lub duża. Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na to pytanie.

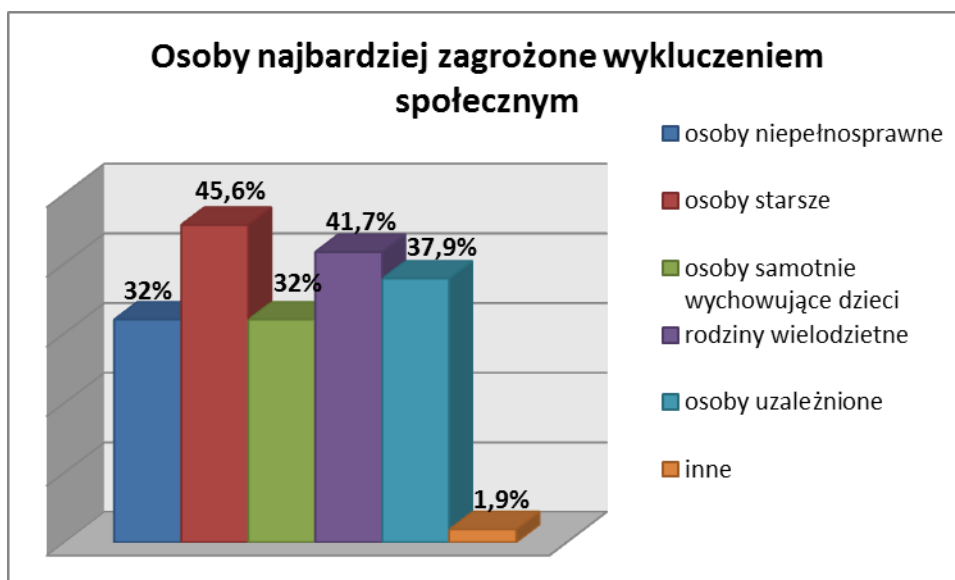
Badane kobiety częściej niż badani mężczyźni oceniają szansę znalezienia pracy w Sulechowie jako niewielką. 81,6% kobiet oraz 75% mężczyzn określa ją jako niewielką, 10,2% kobiet oraz 15% mężczyzn określa ją jako umiarkowaną, 6,1% kobiet oraz 10% mężczyzn jest przekonanych, że jest ona duża lub bardzo duża.

Trudności na rynku pracy przekładają się na zamożność rodzin. W kolejnym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wybranie określenia, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w ich gospodarstwach domowych. 41,6% badanych mieszkańców gminy Sulechów jest na tyle zamożna, by móc zaspokoić swoje potrzeby, natomiast zarobki nie pozwalają na oszczędzanie. Ponad jedna czwarta badanych żyje oszczędnie, kupując najtańsze produkty. 12,9% badanych może nadwyżki pieniędzy odkładać na przyszłość, zaś blisko jedna piąta mieszkańców gminy Sulechów nie jest w stanie zaspokoić swoich bieżących potrzeb.

Tab. 9. Proszę zaznaczyć określenie, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w Pana/Pani gospodarstwie domowym.

Starcza na wszystko i pozwala na oszczędzanie	12,9%
Starcza na wszystko, ale nie pozwala na oszczędzanie	41,6%
Żyjemy oszczędnie (kupując najtańsze produkty) i dzięki temu starcza na wszystko	26,7%
Pieniądzy nie starcza na zaspokajanie bieżących potrzeb	18,8%

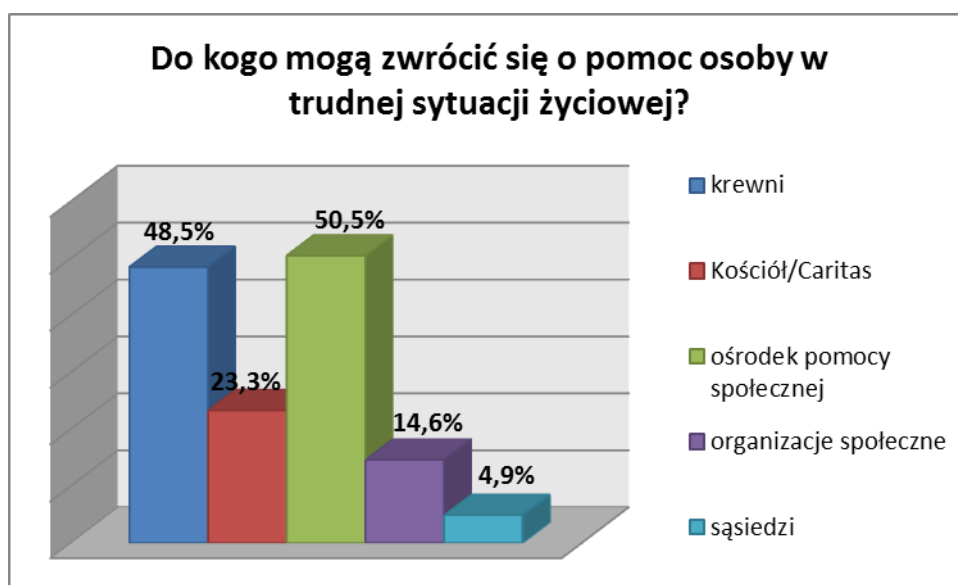
Osoby trwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym ani nie korzystają z dóbr kulturowych. W takich rodzinach może istnieć przyzwolenie na łamanie norm społecznych, mogą występować liczne konflikty i napięcia między członkami rodziny, jak również przemoc. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem można zaliczyć rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura. Utrwalanie się biedy powoduje zmianę stylu życia rodziny oraz przyczynia się do powstania wielu niekorzystnych zjawisk, jak: zaniedbania w opiece i wychowaniu, alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość.

Blisko połowa badanych mieszkańców gminy Sulechów wskazuje na osoby starsze, jako najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym. Na kolejnym miejscu wśród osób

zagrożonych wykluczeniem społecznym znalazły się rodziny wielodzietne oraz osoby uzależnione. Blisko jedna trzecia badanych wskazuje na osoby niepełnosprawne oraz osoby samotnie wychowujące dzieci. Ponadto badani wymieniają osoby bezrobotne.

Osoby, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, według badanych mieszkańców gminy Sulechów, najczęściej mogą liczyć na pomoc ośrodka pomocy społecznej oraz swoich krewnych. 23,3% respondentów jest przekonanych, że pomoc można uzyskać w Kościele/Caritasie. 14,6% badanych wskazuje na organizacje społeczne, a 4,9% badanych wskazuje na sąsiadów.

11,2% badanych mieszkańców gminy Sulechów posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Występują niewielkie różnice między kobietami i mężczyznami. Twierdząco na to pytanie odpowiedziało 8,5% respondentek oraz 12,5% respondentów. Wśród najczęściej wymienianych przez respondentów działań podejmowanych przez władze lokalne znalazła się działalność Ośrodka Pomocy Społecznej oraz szkolenia.

Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne

W gminie Sulechów problem alkoholizmu pojawia się na trzecim miejscu ważnych problemów społecznych. Zjawisko to jest jednak dość powszechne w całej Polsce.

„Przyjęło się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholu. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie.”¹

W naszych badaniach interesowało nas kilka zagadnień: jaka jest wiedza i stosunek do alkoholu, czy w środowisku lokalnym występują zagrożenia (bójki, wandalizm) związane z nadmiernym spożywaniem alkoholu, czy respondenci widzą jakieś zmiany związane z alkoholem na przestrzeni ostatnich 10 lat oraz czy posiadają wiedzę o działaniach władz związanych z tym zagadnieniem.

---

¹ CBOS „Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych”, 2007r.

Zapytaliśmy o postawę względem dostępności alkoholu. Prosiłiśmy badanych o określenie, czy uważają, że alkohol jest towarem szczególnym, w związku, z czym dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany, czy też alkohol jest towarem, jak każdy inny i zasady sprzedaży nie powinny być wyjątkowe.

Występuje rozbieżność, co do odpowiedzi w tym pytaniu w zależności od płci. 73,5% kobiet jest za ograniczeniem sprzedaży alkoholu w stosunku do 66,7% mężczyzn. Większość badanych osób wskazuje na specyfikę tego towaru i postuluje za ograniczeniami.

W badaniu interesowało nas również, czy respondenci zauważyli zmiany w obyczajowości spożywania alkoholu w swoim środowisku. 56,4% badanych stwierdziło, że zdecydowanie spożycie wzrosło, 40,6% badanych nie zauważa zmian na przestrzeni ostatnich 10 lat, a 3% badanych uważa, że zmalało. Występują niewielkie różnice w odpowiedziach w zależności od płci. Badane kobiety są częściej niż badani mężczyźni skłonne zauważać wzrost spożywania alkoholu (tak twierdzi 59,2% spośród nich, u mężczyzn – 53,7%). 41,5% badanych mężczyzn oraz 38,8% badanych kobiet nie zauważa zmian. 2% badanych kobiet oraz 4,9% badanych mężczyzn zauważa spadek spożywania alkoholu.

Zbadaliśmy wiedzę respondentów na temat prowadzonych lokalnie działań, które mają na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu od alkoholu i narkotyków. 13,9% badanych mieszkańców Sulechowa deklaruje, że posiada wiedzę na temat prowadzonych lokalnie działań, których celem jest przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom od alkoholu oraz narkotyków. Taką wiedzę posiada 10,4% badanych kobiet oraz 16,7% badanych mężczyzn. Wśród działań prowadzonych w gminie, respondenci najczęściej wymieniają kluby anonimowych alkoholików oraz programy profilaktyczne w szkołach.

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości spożywania alkoholu. 40,8% badanych kobiet oraz 33,3% badanych mężczyzn w Sulechowie pije alkohol okazjonalnie (od czasu do czasu), 34,7% badanych kobiet oraz 7,1% badanych mężczyzn nie pije alkoholu w ogóle. Ponadto 8,2% badanych kobiet oraz 19% badanych mężczyzn pije alkohol średnio raz w miesiącu, 14,3% badanych kobiet oraz 33,3% badanych mężczyzn – kilka razy w miesiącu, 7,1% badanych mężczyzn spożywa napoje alkoholowe więcej niż raz w tygodniu, a 2% badanych kobiet pije alkohol prawie codziennie. Poniższy wykres przedstawia zbiorcze wyniki.

Największym zainteresowaniem wśród badanych mieszkańców gminy Sulechów cieszy się piwo. 59,2% badanych deklaruje, że spożyło piwo przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a 24,3% badanych spożywało je 10 lub więcej razy. Nieco mniejszą popularnością wśród badanych mieszkańców gminy Sulechów cieszą się napoje wysokoprocentowe. 58,2% badanych deklaruje, że spożyło przynajmniej raz napoje wysokoprocentowe w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 15,5% badanych spożywało je 10 lub więcej razy. Na kolejnym miejscu znajduje się wino, które 56,3% badanych spożyło przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 11,7% badanych spożywało wino 10 lub więcej razy.

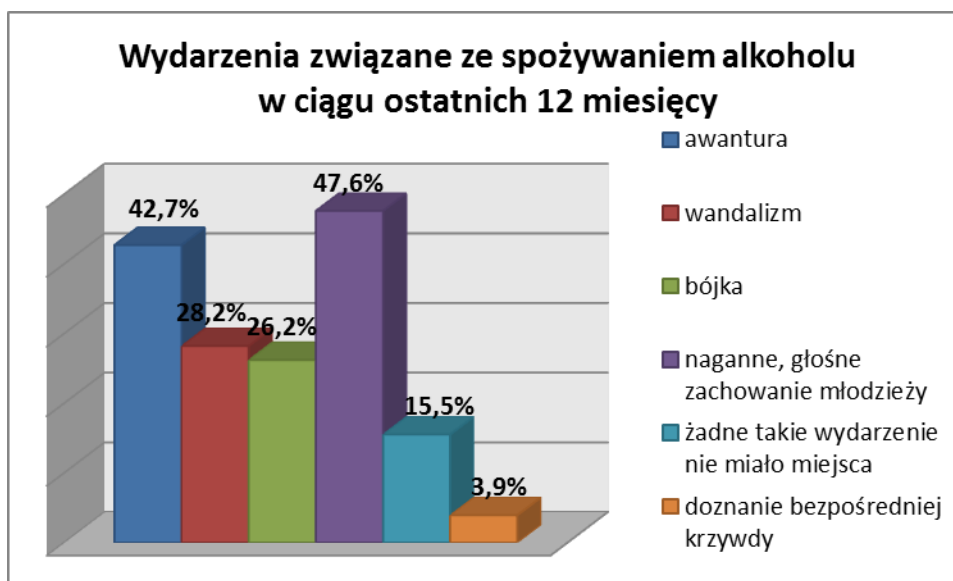
Jeśli chodzi o preferencje płci, kobiety najczęściej sięgają po wino oraz piwo – 45% respondentek spożyło wino przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 44,8% respondentek spożyło piwo przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Nieco mniejszym zainteresowaniem cieszą się napoje wysokoprocentowe. 42,8% respondentek deklaruje spożycie napojów wysokoprocentowych przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Mężczyźni najbardziej preferują piwo – 71,4% badanych deklaruje picie piwa przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy oraz napoje wysokoprocentowe, 66,8% mężczyzn spożyło je przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Wino cieszy się nieco mniejszym zainteresowaniem wśród mężczyzn. 64,3% respondentów deklaruje spożycie wina przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o częstotliwość spożywania konkretnych napojów alkoholowych w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

Tab. 10. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dorosłych mieszkańców gminy Sulechów w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

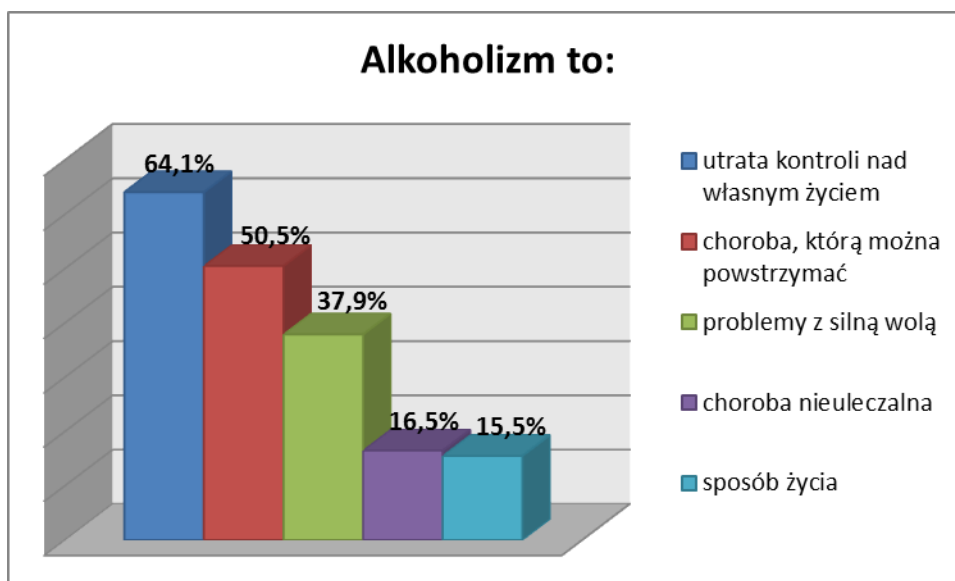
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
PIWO			
Nigdy	40,8%	55,2%	28,6%
1-2 razy	12,6%	10,2%	11,9%
3-5 razy	9,7%	10,2%	11,9%
6-9 razy	12,6%	12,2%	9,5%
10-19 razy	12,6%	8,2%	19%
20-39 razy	4,9%	2%	4,8%
40 i więcej razy	6,8%	2%	14,3%
WINO			
Nigdy	43,7%	55%	35,7%
1-2 razy	15,5%	8,2%	14,3%
3-5 razy	13,6%	14,3%	14,3%
6-9 razy	15,5%	14,3%	16,7%
10-19 razy	11,7%	8,2%	19%
20-39 razy	-	-	-
40 i więcej razy	-	-	-
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE (DRINKI, WÓDKA, WHISKY)			
Nigdy	41,8%	57,2%	33,2%
1-2 razy	22,3%	16,3%	23,8%
3-5 razy	12,6%	6,1%	16,7%
6-9 razy	7,8%	8,2%	4,8%
10-19 razy	8,7%	8,2%	11,9%
20-39 razy	2,9%	2%	4,8%
40 i więcej razy	3,9%	2%	4,8%

Zjawisko nadmiernego spożywania alkoholu może być powiązane z agresywnym zachowaniem i pojawiać się w życiu publicznym w postaci bójek, awantur, pobic czy wulgaryzmów. Zapytaliśmy respondentów, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania doświadczyli któregoś z tych nieprzyjemnych przeżyć. 15,5% badanych nie było świadkami ani uczestnikami takich wydarzeń. Natomiast 47,6% respondentów doświadczyło głośnego i nagannego zachowania młodzieży, kolejno 42,7% osób awantury, 28,2% osób wandalizmu, 26,2% osób bójki i 3,9% osób bezpośredniej krzywdy w postaci kradzieży, pobicia czy wulgaryzmów.

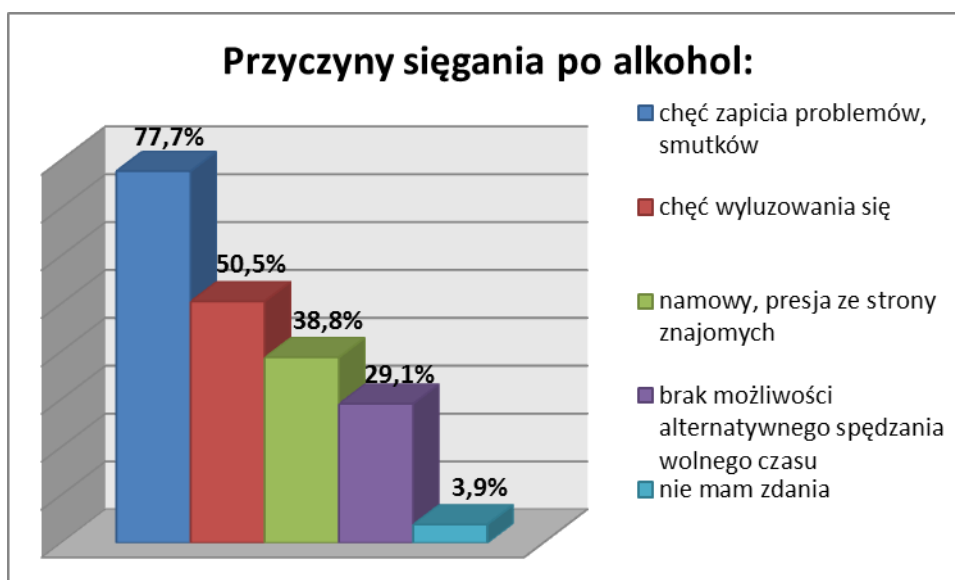

Jak widać, najwięcej nieprzyjemnych doświadczeń respondenci mieli z młodzieżą zachowującą się niestosownie pod wpływem alkoholu. Problemem jest nie tylko spożywanie alkoholu przez młodzież, ale również ich naganne zachowanie. Życie publiczne w gminie Sulechów jest naznaczone przez bardzo dużą liczbę wydarzeń prowokowanych przez osoby, które nadużyły alkoholu. Nie są to jednak najczęściej wydarzenia o bardzo dużej szkodliwości.

Kolejnym ważnym zagadnieniem poruszonym przez nas w badaniu był problem nadużywania alkoholu. Poprosiliśmy badanych o zdefiniowanie alkoholizmu. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi przez jednego badanego. Najwięcej badanych wskazuje na utratę kontroli nad własnym życiem (64,1% badanych), chorobę, którą można powstrzymać (50,5% badanych) oraz problemy z silną wolą (37,9% badanych). **Takie podejście wskazuje na dużą świadomość i znajomość tematu oraz jest wyrazem empatii i zrozumienia problemu.** 16,5% badanych mówi o alkoholizmie jako o chorobie nieuleczalnej, a alkoholika utożsamia z osobą, która pije i będzie piła, zaś 15,5% badanych sądzi, że jest to sposób życia. Należałoby zwrócić szczególną uwagę na edukację w tym zakresie. Alkoholizm z medycznego punktu widzenia jest chorobą, z którą należy walczyć poprzez specjalistyczną pomoc oraz wsparcie najbliższych. Ta wiedza powinna być dana każdemu, gdyż w każdej rodzinie może pojawić się ten problem.

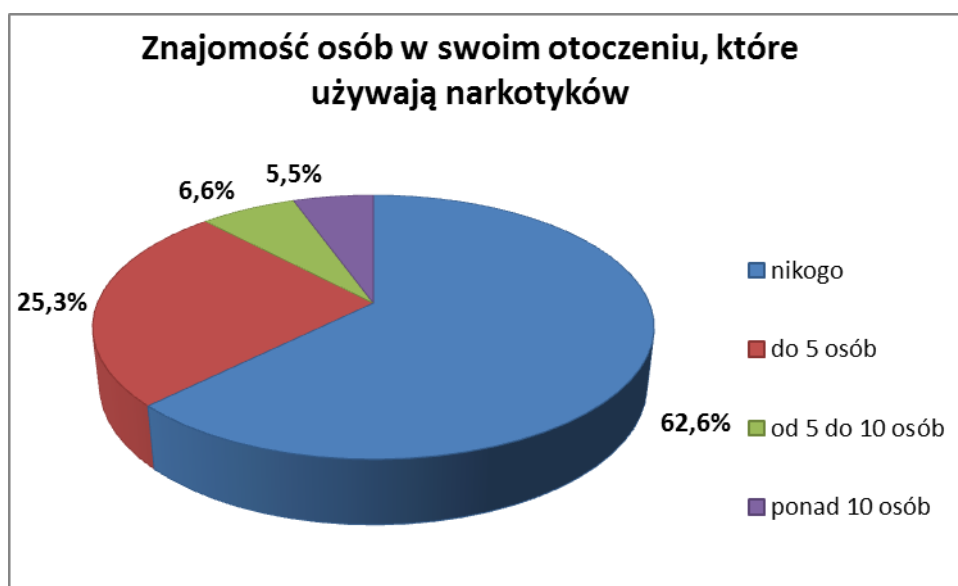
Pytając o motywy sięgania po alkohol, ujawnił się przede wszystkim jego społeczny oraz psychologiczny wymiar. W odpowiedziach respondentów dominowały trzy powody: chęć „zapicia” problemów i smutków (77,7% badanych), chęć wyluzowania się (50,5% badanych) oraz namowy, presja ze strony znajomych (38,8% badanych). Kolejnym powodem był brak możliwości alternatywnego spędzania czasu wolnego (29,1% badanych). 3,9% badanych nie miało zdania.

Narkotyki w środowisku lokalnym

Problem narkotyków jest umiarkowanie poważny w gminie Sulechów. Liczba badanych mieszkańców, która próbowała narkotyków jest zbliżona do wyników analiz ogólnopolskich.

Zapytaliśmy respondentów, ile znają osób w swoim otoczeniu, które używają narkotyków. 63,3% kobiet w ogóle nie zna nikogo, kolejno 26,5% kobiet zna do 5 osób, 4,1% kobiet zna od 5 do 10 osób, zaś 6,1% kobiet zna powyżej 10 osób. Jeśli chodzi o mężczyzn – 61,9% z nich nie zna nikogo, 23,8% mężczyzn zna do 5 osób, 9,5% mężczyzn zna od 5 do 10 osób, a 4,8% mężczyzn – więcej niż 10. Wspólne podliczenie odpowiedzi kobiet i mężczyzn przedstawia poniższy wykres.

62,6% badanych nie zna nikogo, ale 25,3% znających do 5 osób, 6,6% znających od 5 do 10 osób i 5,5% znających więcej niż 10 osób to dość niepokojący wynik.

W badaniu tym interesowało nas również, czy respondenci wiedzą, gdzie i u kogo można kupić narkotyki. Zdecydowana większość badanych mieszkańców gminy Sulechów nie posiada takiej wiedzy (87,3% wszystkich badanych). 10,4% badanych kobiet oraz 14,3% badanych mężczyzn wie, gdzie może kupić narkotyki.

W ogólnym przekroju, większość badanych mieszkańców Sulechowa nie wie, gdzie można zaopatrzyć się w narkotyki. Wśród mieszkańców wystąpiło zróżnicowanie na płeć pod względem używania narkotyków, o czym świadczą wyniki podsumowujące następane pytanie: „Czy kiedykolwiek zażyłeś narkotyk?”. Do zażycia narkotyku przyznały się dwie kobiety (4,1% respondentek) oraz siedmiu mężczyzn (16,7% respondentów). Trzeba wyraźnie podkreślić, że przyznanie się do używania narkotyków (lub nawet jednorazowej próby) jest w istocie przyznaniem się do czynu karalnego w Polsce. Ponadto używanie narkotyków nie jest czymś powszechnie akceptowanym, dlatego można by spodziewać się raczej niewielkiego odsetka odpowiedzi twierdzących.

W tym miejscu warto odwołać się do sondażu Centrum Badania Opinii Publicznej „Postawy wobec narkotyków” z 2011 roku. Spytano respondentów, czy kiedykolwiek próbowali narkotyków. Podobnie, jak w przypadku gminy Sulechów, niewielki odsetek badanych odpowiedział „tak” – 7% (w stosunku do 8,7% naszych respondentów). Aż 93% populacji w 2011 roku nie próbowało narkotyków. Warto również zwrócić uwagę, że narkotyki używali głównie mężczyźni (10%) i tylko 4% respondentek.

Zapytaliśmy również o przebywanie w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków. Niewielki odsetek badanych (1,9%) odpowiedział, że taka sytuacja miała miejsce. Jeden badany mężczyzna odpowiedział twierdząco na to pytanie.

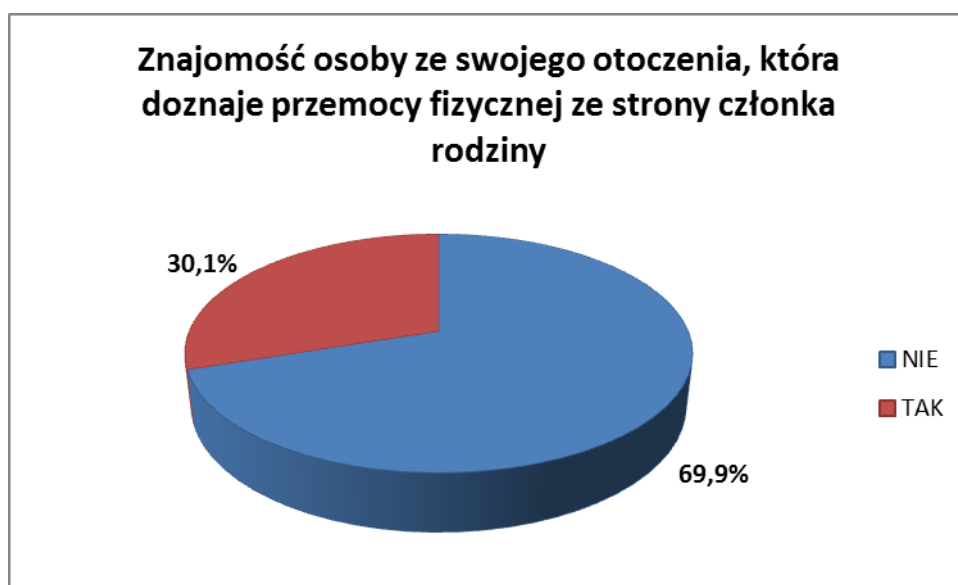
Przemoc

„Ogółem 23% dorosłych Polaków deklaruje, że padło ofiarą przemocy. Co dziesiąty (10%) doświadczył agresji na ulicy, ale nie w pobliżu domu, natomiast co czternasty (7%) – w najbliższej okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% dorosłych. Co dwudziesty (5%) padł ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym – restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Mniej liczne grupy doświadczyły agresji w pracy bądź w szkole, w środkach komunikacji lub w jakimś innym miejscu (po 3%). Mężczyźni znacznie częściej niż kobiety przyznają, że zdarzyło im się paść ofiarą agresji (odpowiednio: 28% i 18%).”

„Większość dorosłych (68%) przyznaje, że w ich domach zdarzają się różnego rodzaju konflikty, sprzeczki lub awantury”.²

Zbadanie zjawiska przemocy jest dość trudne. Często bowiem ofiary agresji nie przyznają się do tego, co może być spowodowane, między innymi, racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki CBOS cytowane wyżej. W naszym badaniu interesowało nas przede wszystkim zbadanie zjawiska przemocy w rodzinie i stosowanie jej w stosunku do dzieci, oraz skala zjawiska w Sulechowie.

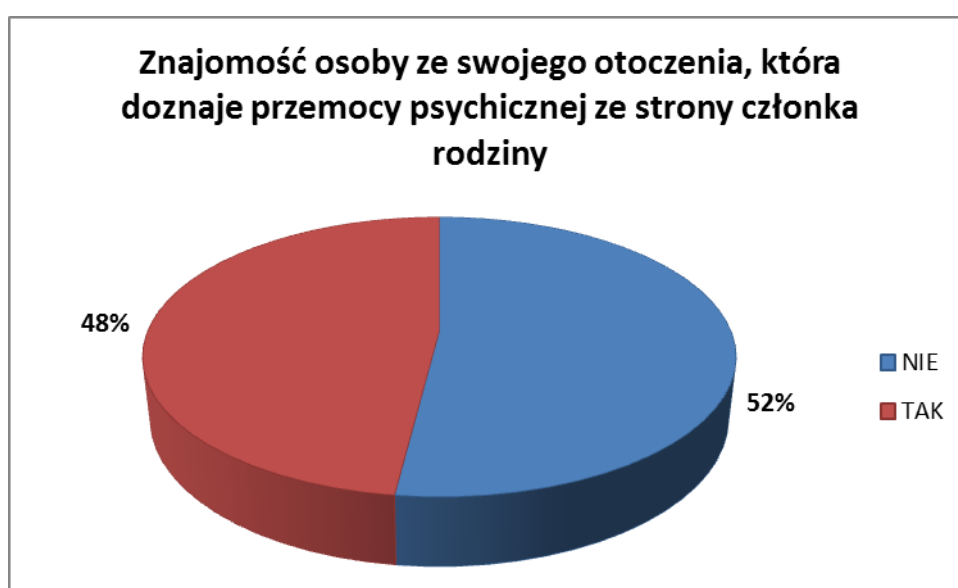
Na początek zapytaliśmy respondentów, czy znają osoby, które doświadczają przemocy fizycznej ze strony najbliższych.

² CBOS „Przemoc i konflikty w domu”, 2009r.

Przeważają zdecydowanie osoby, które nie znają takich osób (69,9%) w porównaniu do osób, które znają osoby doświadczające przemocy (30,1%). Rodziny, w których występuje przemoc zna 26,5% badanych kobiet oraz 38,1% badanych mężczyzn.

Interesowało nas również, czy respondenci znają osoby, które doświadczają **przemocy psychicznej ze strony najbliższych**. Nieznacznie przeważają badani, którzy nie znają takich osób (52%) w porównaniu do respondentów, którzy znają osoby doświadczające przemocy (48%). Wystąpiły nieznaczne różnice między płciami – 50% kobiet oraz 47,6% mężczyzn zna takie rodziny.

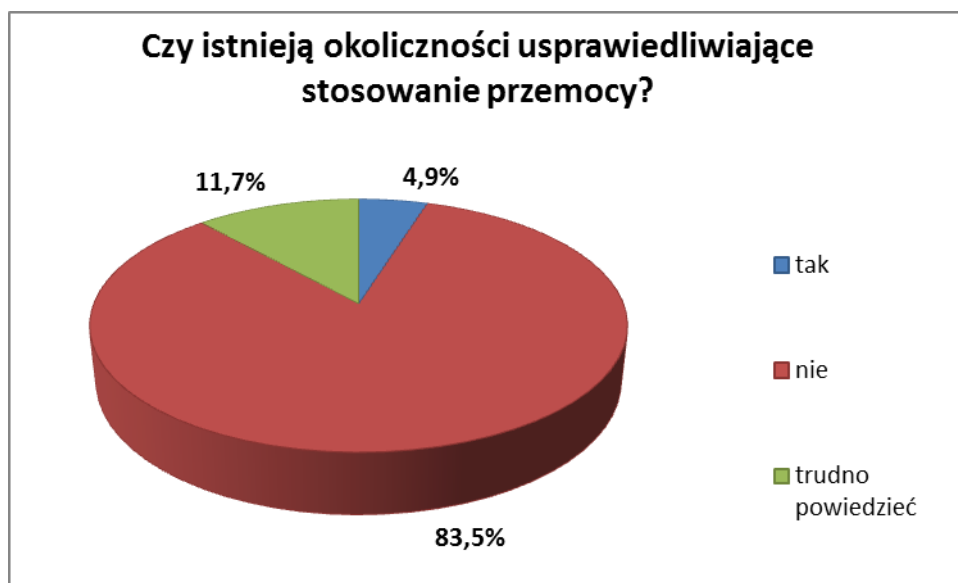
Skala zjawiska przemocy zdaje się być poważna, jeśli weźmie się pod uwagę, że istnieją osoby, które doświadczają przemocy, natomiast nikt o tym nie wie. Przemoc w rodzinie jest poważnym problemem społecznym, jak widać obecnym również w gminie Sulechów.

W związku z powyższym zbadaliśmy, czy respondenci wiedzą, gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli mają wiadomość o osobie, która jest ofiarą przemocy. Ponad połowa badanych – 61,8%, posiada taką wiedzę, pozostałe 38,2% należałoby poddać edukacji w tej kwestii. Istnieją nieznaczne wahania co do płci; mężczyźni nieco rzadziej (60%) niż kobiety (63,3%) deklarują, że posiadają taką wiedzę.

Rysuje się obraz społeczności dobrze poinformowanej. Warto ponadto dodać, iż do sprawnego funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego nie wystarczy sama wiedza, lecz również działanie. Deklaracja o znajomości osób i instytucji nie jest równoznaczna z podjęciem działania na rzecz ofiary przemocy.

Interesowała nas również postawa badanych względem przemocy. Zapytaliśmy, czy istnieją jakieś specjalne okoliczności, warunki, które mogłyby usprawiedliwiać stosowanie przemocy.

Zdecydowana większość badanych zaprzeczyła temu stwierdzeniu (83,5%), 11,7% badanych nie miało zdania, natomiast 4,9% ankietowanych uznało możliwość takich warunków. Wystąpiły niewielkie różnice między badanymi kobietami i mężczyznami. Badane kobiety (85,7%) nieznacznie częściej niż badani mężczyźni (81%) nie zgadzały się z tym stwierdzeniem. Badani mężczyźni (7,1%) nieco częściej niż badane kobiety (2%) uznawali stosowanie przemocy w pewnych okolicznościach. Zdecydowana większość badanych odrzuciła koncepcje usprawiedliwiania stosowania przemocy specjalnymi, nietypowymi okolicznościami, co jest pozytywną informacją.

Następnie zbadaliśmy postawę mieszkańców co do stosowania kar fizycznych i przemocy względem dzieci. Stosowanie kar fizycznych względem dzieci jest tematem dość kontrowersyjnym. Dnia 1 sierpnia 2010 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która przewiduje całkowity zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci.³ Badając postawy mieszkańców gminy Sulechów względem tego tematu, poprosiliśmy ich o zaopiniowanie stwierdzenia, jako zgodnego lub niezgodnego z ich przeświadczeniem.

„Stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą.”

Tak – 15,5%

Nie – 84,5%

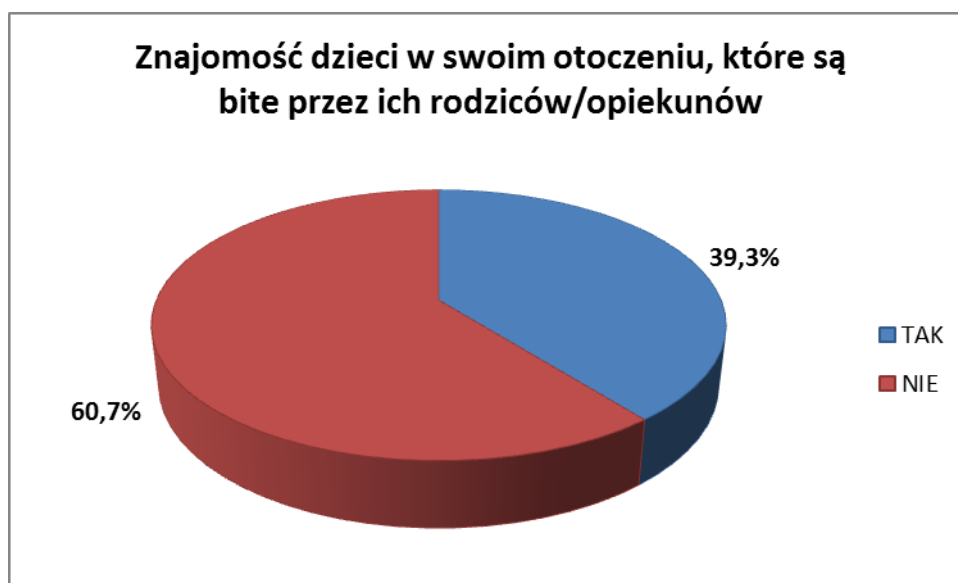
	Kobiety	Mężczyźni
Tak	16,3%	14,6%
Nie	83,7%	85,4%

W tym pytaniu nie wystąpiło zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu na płeć. Stosunkowo niewielu badanych mieszkańców zgadza się z opinią, że bywają sytuacje, gdzie dziecku trzeba dać klapsa.

Zapytaliśmy również, czy respondenci znają przypadki bicia dzieci. 60,7% badanych odpowiedziało, że nie zna. Jednak 39,3% pozostałych to stosunkowo dużo jak na takie

³ Dz. U. Nr 125, poz. 842

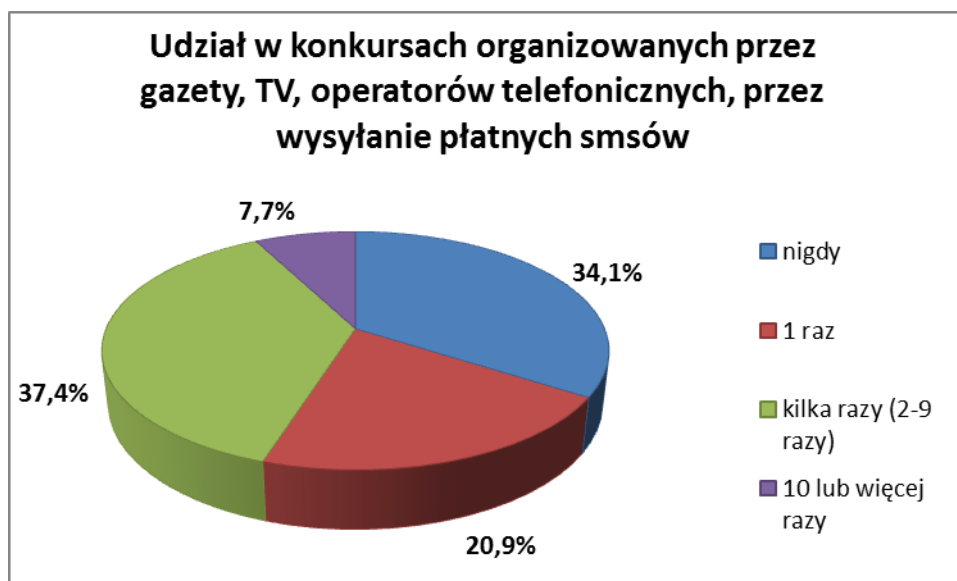
wykroczenie, jakim jest uderzenie małoletniego. 36,7% badanych kobiet oraz 42,5% badanych mężczyzn odpowiedziało twierdząco na to pytanie.

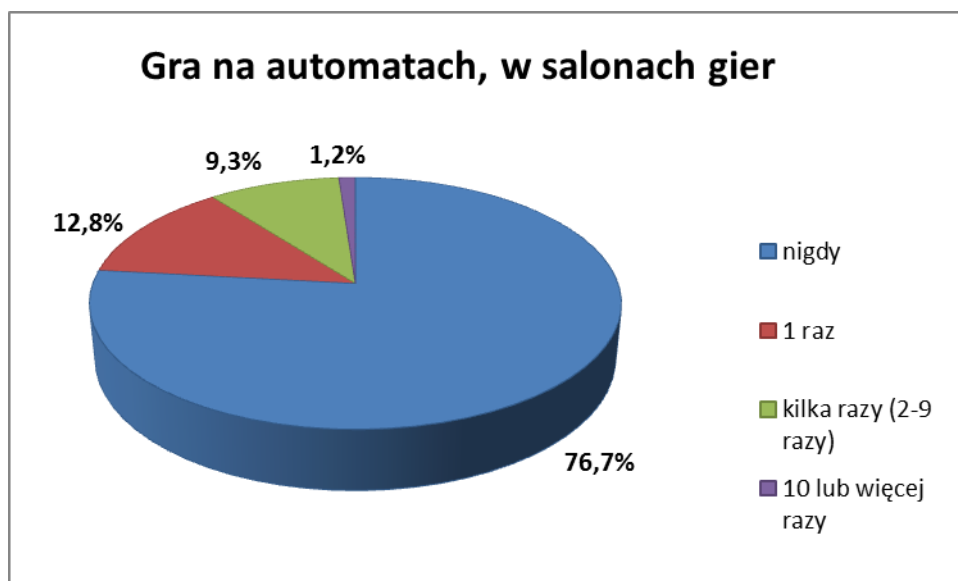
Większość badanych mieszkańców gminy Sulechów nie uznaje stosowania kar fizycznych za dobrą metodę wychowawczą oraz jest przeciwna jej używaniu. Ponadto niewielu respondentów uważa, że istnieją okoliczności, które usprawiedliwiłyby stosowanie przemocy. Dobrą informacją jest to, że ponad połowa badanych zna osoby i instytucje, do których należy się udać, aby zgłosić stosowanie przemocy.

Dorośli mieszkańcy a gry hazardowe

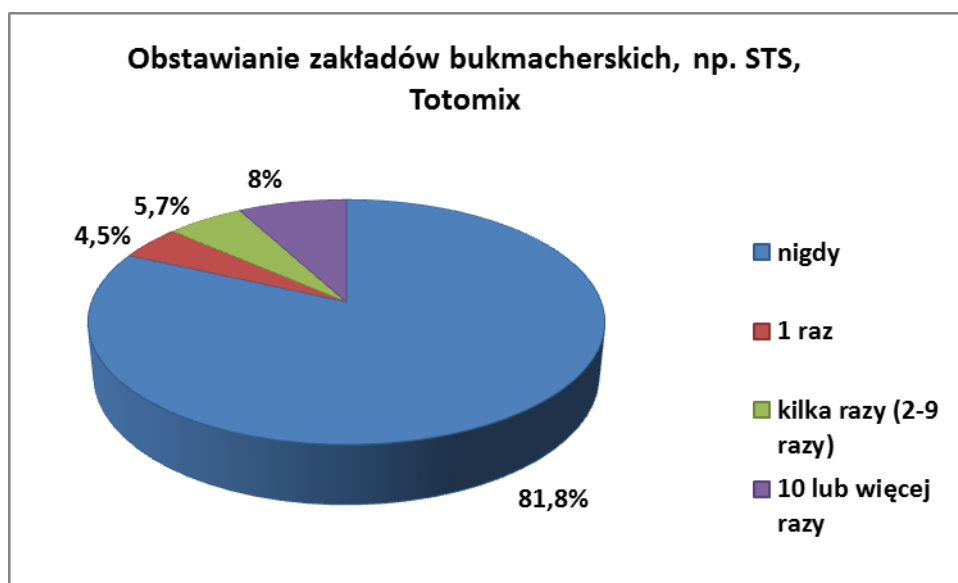
Uczestnictwo w grach na pieniądze wciąga, kusi możliwością szybkiej, wysokiej wygranej, z czasem jednak może doprowadzić do uzależnienia od hazardu. Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem dotyczy zarówno dorosłych, jak również dzieci i młodzież. W badaniu skoncentrowaliśmy się na czterech formach gier hazardowych, pytając mieszkańców Sulechowa o ich osobiste doświadczenia.

Jedna trzecia badanych mieszkańców Sulechowa nie brała udziału w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, polegających na wysyłaniu płatnych smsów. Jedna piąta badanych wzięła udział w takim konkursie raz, ponad jedna trzecia badanych – kilka razy, zaś 7,7% badanych – 10 lub więcej razy. Kobiety (61,2%) rzadziej niż mężczyźni (71,4%) brały udział w tego typu konkursach. W badaniu CBOS w 2011 roku na temat hazardu, 18% Polaków deklarowało uczestnictwo w konkursach czy grach tego typu w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania. W naszym badaniu pytaliśmy o doświadczenia w ciągu całego życia, dlatego też uzyskane przez nas wyniki mogą być wyższe od wyników badań ogólnopolskich.

Większość badanych nie grała nigdy na automatach, 12,8% badanych zrobiło to raz, 9,3% badanych - kilka razy, zaś kolejne 1,2% badanych – 10 lub więcej razy. Zdecydowanie więcej mężczyzn (30%) niż kobiet (17,4%) miało tego typu doświadczenia.

Podobnie, jak w przypadku pytania o grę na automatach, większość badanych mieszkańców Sulechowa nie obstawiała nigdy żadnych zakładów bukmacherskich, 4,5% badanych zrobiło to raz, 5,7% badanych – kilka razy, zaś kolejnych 8% badanych – 10 lub więcej razy. 12,8% kobiet oraz 24,4% mężczyzn miało tego typu doświadczenia.

Niewielki odsetek badanych mieszkańców Sulechowa deklaruje, że brało udział w grze na pieniądze w Internecie. Zaledwie 1,2% badanych zrobiło to raz, a 1,2% badanych – 10 lub więcej razy. 2,5% mężczyzn oraz 2,2% kobiet miało tego typu doświadczenie. Badanie CBOS z 2011 roku pokazuje, że zaledwie 1% Polaków grało w jakąkolwiek grę na pieniądze w Internecie w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem.

Rozdział III - Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży

Grupa badawcza

W przeprowadzonym badaniu wzięło udział 1147 uczniów (582 dziewcząt i 565 chłopców). W szkołach podstawowych przebadano 180 uczniów, w szkołach gimnazjalnych 364 uczniów, a w szkołach ponadgimnazjalnych 603 uczniów. Średnia wieku w szkołach podstawowych wyniosła 12,81 lat, w gimnazjach – 14,83 lat, zaś w szkołach ponadgimnazjalnych – 17,22 lat. Ankieta składała się z 60 pytań zamkniętych. Uczniowie szkół podstawowych wypełniali krótsze ankiety (55 pytań zamkniętych).

Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych:

- używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków i dopalaczy;
- problemów przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym,
- hazardu i innych ryzykownych zachowań
- używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą

Dzieci i młodzież a substancje psychoaktywne

Badanie miało na celu, między innymi, analizę stopnia używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Analiza dotyczyła rozpowszechnienia palenia papierosów, picia alkoholu oraz używania narkotyków, a także okoliczności towarzyszących tym zachowaniom i postaw wobec substancji psychoaktywnych. Ankieta została skonstruowana w taki sposób, by możliwe było porównanie wyników tego badania z

wynikami badania ogólnopolskiego, zrealizowanego w ramach międzynarodowego projektu „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD). W raporcie diagnozy uzyskane wyniki odnoszone są do wyników badania ESPAD zrealizowanego na reprezentatywnej próbie uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (wiek: 15-16 lat) oraz klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (wiek: 17-18) w 2011 roku. W naszym badaniu, oprócz uczniów szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych, uwzględniliśmy również uczniów klas szóstych szkół podstawowych. Poniższa tabela ilustruje nasilenie spożywania alkoholu, palenia papierosów, używania narkotyków i dopalaczy w poszczególnych grupach wiekowych w gminie Sulechów:

Tab. 12. Nasilenie określonych problemów społecznych w poszczególnych grupach wiekowych.

Problem społeczny	Szkoly Podstawowe		Gimnazjum		Szkoly Ponadgimnazjalne	
	N	%	N	%	N	%
Picie alkoholu	57	32,2	220	61,3	557	93
Palenie papierosów	33	18,8	147	41,8	402	68,4
Używanie narkotyków	7	4	48	13,5	177	29,9
Używanie dopalaczy	19	10,8	24	6,7	73	12,3

N – ilość osób, które przyznają się do używania środków psychoaktywnych oraz papierosów

Z otrzymanych rezultatów wynika, że wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po wybrane rodzaje substancji psychoaktywnych. Do wypicia alkoholu przynajmniej raz w życiu przyznaje się 32,2% uczniów szkół podstawowych, 61,3% gimnazjalistów oraz 93% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Wyniki są zgodne z najnowszymi sondażami publikowanymi przez CBOS, wskazującymi alkohol jako środek psychoaktywny najbardziej rozpowszechniony wśród młodych ludzi w porównaniu z papierosami i narkotykami. Uzyskane wyniki są niższe w przypadku gimnazjalistów oraz zbliżone w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych do wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których chociaż raz w ciągu całego życia piło 87,3% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 95,2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Znacznie rozpowszechnione w Sulechowie jest również palenie papierosów – w grupie uczniów szkół gimnazjalnych wyniosło 41,8%, a w grupie uczniów szkół

ponadgimnazjalnych – aż 68,4%. W sondażu przeprowadzonym w 2008 roku przez Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii, jedynie 38% młodych ludzi zadeklarowało palenie papierosów. Wynik uzyskany w badaniu młodych mieszkańców gminy Sulechów jest niższy w przypadku gimnazjalistów oraz zbliżony w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych do wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których chociaż raz w życiu paliło 57,2% gimnazjalistów oraz 70,9% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Wyniki badań wskazują na wyższy od ogólnopolskiego wyniku odsetek młodych osób sięgających po substancje odurzające. Najwyższy odsetek młodych osób, które używają narkotyków wystąpił w grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych i wyniósł on 29,9%. Badania prowadzone w Polsce co kilka lat wskazują na obniżanie się problemu narkotykowego wśród młodych ludzi, sondaż Krajowego Biura Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii z 2008 roku określił ilość młodych ludzi mających kontakty z narkotykami na poziomie 15%. Używanie dopalaczy przez młodych mieszkańców gminy Sulechów jest na zbliżonym poziomie do wyniku ogólnopolskich badań ESPAD z 2011 roku. W naszym badaniu 6,7% gimnazjalistów oraz 12,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych kiedykolwiek używało dopalaczy, zaś w badaniu ESPAD odsetek uczniów, którzy kiedykolwiek używali dopalaczy wyniósł 10,5% w grupie gimnazjalistów oraz 15,8% w grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W następnej kolejności zostaną dokładnie przeanalizowane formy używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych oraz okoliczności, w jakich mają one miejsce.

Spożywanie alkoholu wśród dzieci i młodzieży

Jak to już zostało zaznaczone, alkohol jest najbardziej rozpowszechnioną używką w środowisku młodych ludzi, co potwierdzają prowadzone sondaże. Przyczyny sięgania po alkohol mogą być różne, od społecznych i towarzyskich, po próbę radzenia sobie z trudnymi sytuacjami. Otrzymane rezultaty przedstawiono na wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Jako najczęstszą przyczynę spożywania alkoholu uczniowie szkół podstawowych podawali chęć zaimponowania, obawę przed odrzuceniem oraz presję rówieśniczą. Uczniowie ze starszych grup wiekowych wskazywali najczęściej na okazje towarzyskie, takie jak urodziny, wizyty w pubie bądź dyskotecę, jako powód sięgania po alkohol. Jest to zgodne z polską obyczajowością, według której spotkania rodzinne i towarzyskie powinny odbywać się przy napojach alkoholowych. Uczniowie szkół gimnazjalnych, oprócz okazji towarzyskich, wskazywali również dość często chęć zaimponowania, chęć zapicia problemów i smutków, presję rówieśniczą oraz ciekawość. Dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych często przyczyną sięgania po alkohol była chęć zapicia smutków. Wraz z wiekiem rośnie odsetek badanych, którzy spożywają alkohol z braku możliwości bardziej atrakcyjnego spędzania wolnego czasu oraz w celu radzenia sobie z problemami.

Średni wiek pierwszego kontaktu z alkoholem wynosił dla poszczególnych grup wiekowych: 9,91 lat – uczniowie szkół podstawowych, 12,22 lat – gimnazjaliści, 14 lat –

uczniowie szkół ponadgimnazjalnych. **Na podstawie otrzymanych wyników można zaobserwować niepokojące zjawisko, według którego wiek kontaktu z alkoholem obniża się w poszczególnych grupach.** Powinna być to alarmująca informacja dla rodziców i opiekunów. Z drugiej strony może ona wskazywać na rosnące przyzwolenie rodziców na kontakt własnych dzieci z alkoholem. Jeżeli chodzi o zróżnicowanie między płciami w kwestii spożywania alkoholu, w szkołach podstawowych do wypicia alkoholu przyznało się 36,6% dziewczynek oraz 28,4% chłopców. W gimnazjum alkohol wypilo 63,6% chłopców oraz 58,7% dziewczyn. W szkołach ponadgimnazjalnych alkohol piło kiedykolwiek w życiu 92,9% badanych dziewczyn oraz 93,1% badanych chłopców, co stanowi bardzo duży odsetek młodych ludzi mających kontakt z alkoholem. W badaniu ESPAD kiedykolwiek w życiu piło alkohol 89% gimnazjalistów oraz 85,6% gimnazjalistek, a także 96,2% uczniów oraz 94,2% uczennic szkół ponadgimnazjalnych. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uczniów na pytanie o spożywanie kiedykolwiek przez nich napojów alkoholowych.

Tab. 13. Spożywanie napojów alkoholowych przez młodych mieszkańców w gminie Sulechów.

Czy spożywałeś kiedykolwiek alkohol?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	32,2%	61,3%	93%
Nie	67,8%	38,7%	7%

W pytaniu o dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Sulechów zaobserwowano znaczące zróżnicowanie odpowiedzi wraz z wiekiem ankietowanych. Wyraźnie widać tendencję wzrostową w dostępności alkoholu w otoczeniu młodych ludzi. Wśród uczniów szkół podstawowych 33,9% ankietowanych uznało zakup alkoholu za czynność bardzo łatwą bądź raczej łatwą, natomiast podobnej odpowiedzi udzieliło już zdecydowanie więcej gimnazjalistów – 56,4% oraz uczniów szkół ponadgimnazjalnych – 76,1%. **Łatwy dostęp do alkoholu dla osób niepełnoletnich jest sprzeczny z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z 1982 r., wyraźnie zabraniającej sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.** Uzyskane rezultaty obrazuje poniższa tabela.

Tab. 14. Dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Sulechów.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić alkohol jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	12,4%	6,1%	2,7%
Raczej trudno	7,9%	7,8%	3,7%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	23,7%	20%	13,9%
Raczej łatwo	14,1%	21,4%	30,9%
Bardzo łatwo	19,8%	35%	45,2%
Nie wiem	22%	9,7%	3,7%

Choć otrzymane rezultaty są alarmujące, uzyskane wyniki są niższe od wyników badań ESPAD, w których 49,3% gimnazjalistów oraz 73,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że zakup piwa jest dla nich bardzo łatwy, 39,5% gimnazjalistów oraz 67,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych uznaje zakup wina za czynność bardzo łatwą, zaś 33,4% gimnazjalistów oraz 67,5% uczniów szkół ponadgimnazjalnych wypowiada się w ten sposób o kupowaniu wódki.

Badani młodzi mieszkańcy gminy Sulechów najczęściej swój pierwszy kontakt z alkoholem mieli podczas wakacji oraz w czasie wolnym. Picie alkoholu po raz pierwszy w czasie wakacji zadeklarowało 18% uczniów szkół podstawowych, 38,6% gimnazjalistów oraz 42,6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Jedna piąta badanych uczniów szkół podstawowych, blisko jedna trzecia badanych gimnazjalistów oraz ponad jedna piąta badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych spożyła pierwszy raz w życiu alkohol w czasie wolnym. W grupie uczniów szkół podstawowych badani swój pierwszy kontakt z alkoholem mieli często w domu. Uczniowie szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych wskazywali często na dyskotekę, pub, jako miejsca pierwszego kontaktu z alkoholem. Młodzi mieszkańcy gminy Sulechów wskazywali ponadto okazje, jak urodziny. Szczegółowe zestawienie wyników znajduje się w tabeli.

Tab. 15. Okoliczności pierwszego spożycia alkoholu. Procent odnosi się do uczniów, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu.

W jakiej sytuacji po raz pierwszy miałeś kontakt z alkoholem?	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
W szkole	-	4,3%	3,1%
W czasie wolnym	20%	29,3%	21,4%
Na dyskotecę/w pubie	2%	10,3%	19,9%
Na wakacjach	18%	38,6%	42,6%
W domu	28%	10,9%	7,2%
W innej sytuacji	32%	6,5%	5,7%

We wszystkich grupach wiekowych spożywanie alkoholu było najczęściej wynikiem własnej inicjatywy. W ten sposób odpowiedziało 72% uczniów szkół podstawowych, 77% gimnazjalistów oraz 82,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych mających kontakt z alkoholem. Ponadto młode osoby były namawiane do spożycia alkoholu przez znajomych (14% uczniów szkół podstawowych, 17,1% gimnazjalistów oraz 14,7% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). 14% uczniów szkół podstawowych, 5,9% gimnazjalistów oraz 2,9% uczniów szkół ponadgimnazjalnych zostało namówionych do spożycia alkoholu przez członka rodziny.

Blisko połowa uczniów szkół podstawowych, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem (46%), spożyła alkohol tylko raz w życiu, jedna trzecia uczniów szkół podstawowych (34%) spożywała alkohol okazjonalnie, 4% uczniów – średnio raz w miesiącu, 8% uczniów – kilka razy w miesiącu, 4% uczniów – więcej niż raz w tygodniu, zaś kolejnych 4% uczniów z tej grupy wiekowej spożywało alkohol prawie codziennie. Ponad połowa gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem (51,1%) spożywała alkohol okazjonalnie (kilka razy w roku), 14,4% gimnazjalistów – kilka razy w miesiącu, 9% gimnazjalistów – średnio raz w miesiącu, 6,4% gimnazjalistów – prawie codziennie, 4,3% gimnazjalistów – więcej niż raz w tygodniu, a kolejnych 14,9% uczniów z tej grupy wiekowej spróbowało alkoholu tylko raz w życiu.

26,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem, spożywało napoje alkoholowe kilka razy w miesiącu, 14,8% uczniów – średnio raz w miesiącu, 10,2% uczniów – więcej niż raz w tygodniu, 7,1% uczniów – prawie codziennie, 38,2% uczniów - okazjonalnie (kilka razy w roku), zaś 3,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych spożyło napoje alkoholowe tylko raz w życiu.

Tab. 16. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dzieci i młodzież oraz częstotliwość ich spożywania. Procenty dotyczą wszystkich uczniów, a nie tylko tych, którzy wcześniej deklarowali kontakt z alkoholem.

	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
PIWO			
Nigdy	85,5%	52,8%	14%
1-2 razy	6,1%	14,8%	11,9%
3-5 razy	0,6%	7,4%	12,6%
6-9 razy	3,9%	7,7%	7,3%
10-19 razy	1,1%	5,2%	15,3%
20-39 razy	0,6%	4,1%	10,9%
40 i więcej razy	2,2%	8%	28%
WINO			
Nigdy	85%	77,5%	45,8%
1-2 razy	8,9%	14%	31,5%
3-5 razy	2,8%	4,1%	12,9%
6-9 razy	1,1%	2,2%	3,5%
10-19 razy	1,1%	0,3%	3,5%
20-39 razy	-	-	1,5%
40 i więcej razy	1,1%	1,9%	1,3%
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE (DRINKI, WÓDKA, WHISKY)			
Nigdy	87,6%	63,7%	19,7%
1-2 razy	5,6%	14,6%	21,7%
3-5 razy	3,9%	9,9%	16,4%
6-9 razy	0,6%	3,6%	12,6%
10-19 razy	0,6%	3,3%	13,3%
20-39 razy	0,6%	0,5%	7%
40 i więcej razy	1,1%	4,4%	9,3%

Wyniki te można porównać do rezultatów badań Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii z 2008 roku. Według tamtego sondażu do picia piwa w ciągu ostatniego miesiąca przyznawało się 75% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, do picia wódki

– 54%, do spożywania wina – 29% młodych ludzi. Spożycie piwa w gminie Sulechów wynosi 14,5% w grupie uczniów szkół podstawowych, 47,2% w grupie gimnazjalistów, 86% w grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych), spożywanie wina – szkoły podstawowe – 15%, gimnazja – 22,5%, szkoły ponadgimnazjalne – 54,2%. Natomiast poziom picia napojów wysokoprocentowych wynosi 12,4% w szkołach podstawowych, 36,3% w gimnazjach, 80,3% w szkołach ponadgimnazjalnych. Porównując wyniki tego badania z wynikami badań KBPN z 2008 roku należy zachować ostrożność, gdyż w naszym badaniu, odmiennie do badania ogólnopolskiego, pytaliśmy o częstotliwość spożywania alkoholu, bez podania ram czasowych, dlatego też uzyskane wyniki w tym badaniu mogą być wyższe.

Kolejne pytanie dotyczyło upojenia alkoholowego. Picie w znacznych ilościach prowadzić może do uszczerbku zdrowia oraz nagannych zachowań, zaburzających porządek publiczny. Zapytaliśmy uczniów, czy zdarzyło się im kiedykolwiek upić (stracić kontrolę nad swoim zachowaniem). Wśród uczniów szkół podstawowych, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem, 82% uczniów nie miało tego typu doświadczenia, 12% uczniów upiło się tylko raz, 2% uczniów upiło się kilka razy, zaś 4% uczniów upiło się 10 lub więcej razy. Wśród gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu, większość uczniów (60,4%) nie miała tego typu doświadczeń, 20,3% gimnazjalistów – upiło się tylko raz, 14,4% gimnazjalistów upiło się 2-9 razy, zaś 4,8% gimnazjalistów upiło się 10 lub więcej razy. Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu, 37,4% uczniów nie miało tego typu doświadczeń, 27,6% uczniów upiło się tylko raz, 28,7% uczniów upiło się 2-9 razy, zaś 6,3% uczniów - 10 lub więcej razy.

Podsumowując, 5% uczniów szkół podstawowych, 20,3% gimnazjalistów oraz 56,4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych przynajmniej raz w życiu upiło się, tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem. W badaniu ESPAD z 2011 roku uwzględniono dwa poziomy nadmiernego spożycia napojów alkoholowych: przekroczenie progu nietrzeźwości oraz silne upicie się (wypicie tyle, żeby zataczać się, bełkotać, nie pamiętać, co się działo). Do przekroczenia progu nietrzeźwości chociaż raz w życiu przyznało się 48,6% gimnazjalistów oraz 70,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, zaś do silnego upicia się chociaż raz w życiu przyznało się 44,5% gimnazjalistów oraz 65,7% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Wyniki uzyskane w naszym badaniu wskazują na niższy odsetek uczniów szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych, którzy posiadali tego typu doświadczenia.

Rodzina odgrywa istotną rolę w wychowywaniu młodego pokolenia. Rodzice mogą mieć decydujący wpływ na podejmowanie doświadczeń z substancjami psychoaktywnymi przez ich dzieci, dlatego też ta kwestia została poruszona w badaniach. Uczniowie udzielali odpowiedzi na pytanie o reakcję rodziców w sytuacji, gdy wrócili do domu pod wpływem alkoholu.

Tab. 17. Reakcja rodziców na stan upojenia alkoholowego dzieci.

Jeśli wróciłeś do domu pod wpływem alkoholu, jaka była reakcja Twoich rodziców?	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Zdenerwowali się i nakrzyczeli na mnie	2%	13,6%	24,6%
Ukarali mnie	10%	4,3%	4,2%
Nie zorientowali się	12%	21,7%	30,5%
Zauważyli, ale nie zareagowali	2%	7,1%	9%
Taka sytuacja nie miała miejsca	74%	53,3%	31,7%

W przypadku uczniów szkół podstawowych w większości przypadków nie zaistniała w ogóle sytuacja, w której badany wrócił do domu pod wpływem alkoholu i zastał rodziców. W przypadku uczniów szkół gimnazjalnych odsetek ten maleje do ponad połowy, a w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych – 31,7%. W sytuacji, kiedy rodzice rozpoznają stan upojenia alkoholowego u dzieci, czasami reagują gniewem i stosują kary, takie jak kary cielesne oraz liczne zakazy. **Niepokojący wydaje się jednak znaczący odsetek sytuacji, w których rodzice nie zorientowali się, że ich dzieci znajdują się pod wpływem alkoholu.** W przypadku szkół gimnazjalnych wyniósł on 21,7%, w szkołach ponadgimnazjalnych – 30,5%.

Palenie papierosów

Analizę związaną z paleniem papierosów w gminie Sulechów warto zacząć od wskazania wieku dzieci i młodzieży, w którym sięgnęli po pierwszego papierosa. Wiek ten wynosi kolejno: dla szkół podstawowych – 10,39 lat, dla gimnazjów – 12,27 lat, dla szkół ponadgimnazjalnych – 13,67 lat. Występuje tutaj podobne zjawisko, jak miało miejsce

w przypadku spożywania alkoholu. **Wiek pierwszego kontaktu dzieci i młodzieży z papierosami obniża się z czasem, dzisiaj ludzie młodzi sięgają po papierosy w młodszym wieku niż parę lat temu.** Wysoki odsetek osób, które kiedykolwiek paliły papierosa, w badanej grupie (41,8% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 68,4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych) jest niższy w przypadku gimnazjalistów oraz zbliżony w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych do wyników badania ESPAD z 2011 roku, według których w czasie całego życia, jakiegokolwiek doświadczenia z paleniem miało 57,2% gimnazjalistów oraz 70,9% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W gminie Sulechów zjawisko palenia papierosów przez młodych ludzi, szczególnie przez młodzież w wieku ponadgimnazjalnym, jest dość nasilone. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie o doświadczenia z paleniem papierosów.

Tab. 18. Palenie papierosów przez młodych mieszkańców gminy Sulechów.

Czy paliłeś kiedykolwiek papierosy?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	18,8%	41,8%	68,4%
Nie	81,2%	58,2%	31,6%

Jeżeli chodzi o zróżnicowanie między płciami w kwestii palenia papierosów, w szkołach podstawowych do palenia papierosów przynajmniej raz w życiu przyznało się 18,5% dziewczynek oraz 18,9% chłopców. W gimnazjum papierosy paliło więcej badanych dziewczyn (45,2%) niż badanych chłopców (38,6%). W szkołach ponadgimnazjalnych paliło papierosy 68,3% badanych dziewczyn oraz 68,4% badanych chłopców, co stanowi duży odsetek młodych ludzi mających kontakt z papierosami.

Powyższe pytanie odnosiło się do zjawiska eksperymentowania z tą substancją, czyli podejmowania prób palenia tytoniu. W kolejnym pytaniu interesowało nas poznanie rozmiarów grupy aktualnie palących młodych mieszkańców gminy Sulechów. Badani uczniowie zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie o palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. Wśród uczniów szkół podstawowych, 2,2% uczniów paliło w tym czasie mniej niż jednego papierosa na tydzień, 0,6% uczniów – mniej niż jednego papierosa dziennie, 1,1% uczniów – 1-5 papierosów dziennie, 0,6% uczniów – 6-10 papierosów

dziennie, 0,6% uczniów – 11-20 papierosów dziennie, zaś 1,1% uczniów wypalało w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem ponad 20 papierosów dziennie. Wśród gimnazjalistów, 4,7% uczniów paliło w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem mniej niż jednego papierosa tygodniowo, 2,7% uczniów – mniej niż jednego papierosa dziennie, 6,6 % uczniów – 1-5 papierosów dziennie, 3,3% uczniów – 6-10 papierosów dziennie, 1,4% uczniów – 11-20 papierosów dziennie, zaś 2,5% uczniów – więcej niż 20 papierosów dziennie. Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 7,5% uczniów paliło w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem mniej niż jednego papierosa na tydzień, 2,5% uczniów – mniej niż 1 papieros dziennie, 10% uczniów - 1-5 papierosów dziennie, 7,5% uczniów – 6-10 papierosów dziennie, 5% uczniów – 11-20 papierosów dziennie.

Tab.19. Porównanie wyników badań z badaniami ESPAD. Palenie tytoniu w czasie ostatnich 30 dni w gminie Sulechów.

		Diagnoza	ESPAD
Gimnazjum	Nie	78,8%	70,2%
	Mniej niż jeden papieros na tydzień	4,7%	8,2%
	Mniej niż 1 papieros dziennie	2,7%	4,1%
	1-5 papierosów dziennie	6,6%	8,2%
	6-10 papierosów dziennie	3,3%	5,3%
	11-20 papierosów dziennie	1,4%	2,4%
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	2,5%	1,7%
Szkoła ponadgimnazjalna	Nie	53,4%	58,1%
	Mniej niż jeden papieros na tydzień	4,5%	9,8%
	Mniej niż 1 papieros dziennie	4,6%	4,9%
	1-5 papierosów dziennie	11,6%	11,1%
	6-10 papierosów dziennie	13,8%	9%
	11-20 papierosów dziennie	8,5%	5%
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	3,6%	2,1%

W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 6,1% uczniów szkół podstawowych, 21,2% gimnazjalistów oraz 46,6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Uzyskane wyniki są nieznacznie niższe w przypadku gimnazjalistów oraz wyższe w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych od wyników badań ogólnopolskich. Według ESPAD z 2011 roku, w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 29,8% gimnazjalistów oraz 41,9% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Wraz ze wzrastającym wiekiem ankietowanych, dostęp do papierosów okazuje się coraz łatwiejszy. Jedna piąta uczniów szkoły podstawowej wskazała na możliwość dostępu do papierosów w sytuacji, gdy zakupi je inna osoba, a dla 46,8% uczniów zakup papierosów jest raczej łatwy lub bardzo łatwy. Odsetek uczniów, którzy oceniają zakup papierosów jako raczej łatwy lub bardzo łatwy, wzrasta w starszych grupach wiekowych (71,2% uczniów gimnazjów, 72,6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). **Powinno to uświadamiać dorosłym, że młodzi ludzie mają stanowczo zbyt mało ograniczony dostęp do nikotyny, mimo iż prawo zabrania sprzedaży papierosów osobom poniżej 18 roku życia.** Poniższa tabela przedstawia zestawienie wyników na pytanie o dostępność papierosów.

Tab.20. Dostępność papierosów w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Sulechów.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić papierosy jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	12%	4,5%	2,9%
Raczej trudno	8,6%	4,5%	3,7%
Trudno, ale jak się poprosi odpowiednie osoby to można	19,4%	8,5%	6,8%
Raczej łatwo	21,1%	23,2%	20,3%
Bardzo łatwo	25,7%	48%	62,3%
Trudno powiedzieć	13,1%	11,3%	4,1%

48% gimnazjalistów oraz 62,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych wskazuje, że dostęp do papierosów jest dla nich bardzo łatwy. Uzyskane wyniki są zbliżone do wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których odsetek uczniów określających zdobycie papierosów jako bardzo łatwe zadanie wśród gimnazjalistów wyniósł 48,1%, zaś w grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych – 67,5%.

W przypadku pytania uczniów o inicjatywę dotyczącą palenia papierosów, najczęściej początek palenia we wszystkich grupach wiekowych był rezultatem własnej decyzji (szkoły podstawowe – 55,8%, gimnazja – 69,6%, szkoły ponadgimnazjalne – 73,1%). Często badani wskazywali również na wpływ rówieśników (szkoły podstawowe – 25,6%, gimnazja – 26,1%, szkoły ponadgimnazjalne – 23,6%). Uzyskane wyniki świadczą o tym, że palenie

niekoniecznie musi być powodowane motywacjami społecznymi i chęcią dopasowania się do grupy rówieśniczej. Młodzi ludzie często samodzielnie decydowali się na sięgnięcie po papierosa, ich dokładne motywacje nie są jednak znane.

Osoby badane pytane o okoliczności zapalenia pierwszego papierosa, najczęściej wskazywały wakacje oraz czas wolny po lekcjach jako początek kontaktu z papierosami. Uczniowie szkół podstawowych najczęściej pierwszy kontakt z papierosami mieli w czasie wolnym po lekcjach. Ponad jedna trzecia gimnazjalistów oraz blisko jedna trzecia uczniów szkół ponadgimnazjalnych miała również pierwszy kontakt z papierosami w czasie wolnym od zajęć lekcyjnych. Wśród uczniów szkół podstawowych odsetek badanych wskazujących na wakacje wyniósł 20,9%, wśród gimnazjalistów – 43,5%, zaś w grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych – 33%. Wakacje to często czas spędzany z dala od domu i rodziców, nawiązywania nowych znajomości. Może on sprzyjać eksperymentowaniu z używkami, do którego dzieci i młodzież mogą być zachęcane w czasie wakacyjnych wyjazdów. Blisko jedna piąta uczniów szkół ponadgimnazjalnych wypaliła papierosa w szkole. Blisko jedna piąta uczniów szkół podstawowych pierwszy raz zapaliła papierosa w domu.

Tab. 21. Okoliczności zapalenia pierwszego papierosa. Odsetek badanych odnosi się do uczniów, którzy wcześniej deklarowali kontakt z papierosami.

Gdzie po raz pierwszy palileś?	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Szkoła	2,3%	6,5%	18,3%
Dyskoteka/pub	2,3%	3,6%	9,1%
Wakacje	20,9%	43,5%	33%
Czas wolny/po lekcjach	27,9%	35,5%	31%
Dom	18,6%	5,8%	5,8%
Inna sytuacja	27,9%	5,1%	2,8%

Zachowania związane z używaniem narkotyków i dopalaczy

Przeprowadzone badania wykazują, że 7 uczniów szkół podstawowych (4%) miało przynajmniej raz kontakt z narkotykami. Wśród starszych uczniów, 48 uczniów gimnazjum (13,5%) oraz 177 uczniów szkół ponadgimnazjalnych (29,9%) miało chociaż raz w życiu doświadczenia z używaniem substancji psychoaktywnych. W przypadku uczniów szkół podstawowych wiek inicjacji narkotykowej wyniósł 10,5 lat, uczniów szkół gimnazjalnych – 12,87 lat, zaś uczniów szkół ponadgimnazjalnych – 15,08 lat. **Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że zjawisko używania narkotyków jest dość nasilone wśród młodych mieszkańców gminy Sulechów.** Szczególnie niepokojący jest wysoki odsetek uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy przynajmniej raz w życiu mieli kontakt z substancjami odurzającymi.

Jeśli chodzi o zróżnicowanie w zależności od płci, w szkołach podstawowych do użycia narkotyku przynajmniej raz w życiu przyznało się 4,9% uczennic oraz 3,2% uczniów. W szkołach gimnazjalnych kontakt z narkotykami miało 10,6% dziewczyn oraz 16,1% chłopców. W szkołach ponadgimnazjalnych kontakt z narkotykami miało 26,5% dziewczyn oraz nieco więcej chłopców (33,7%).

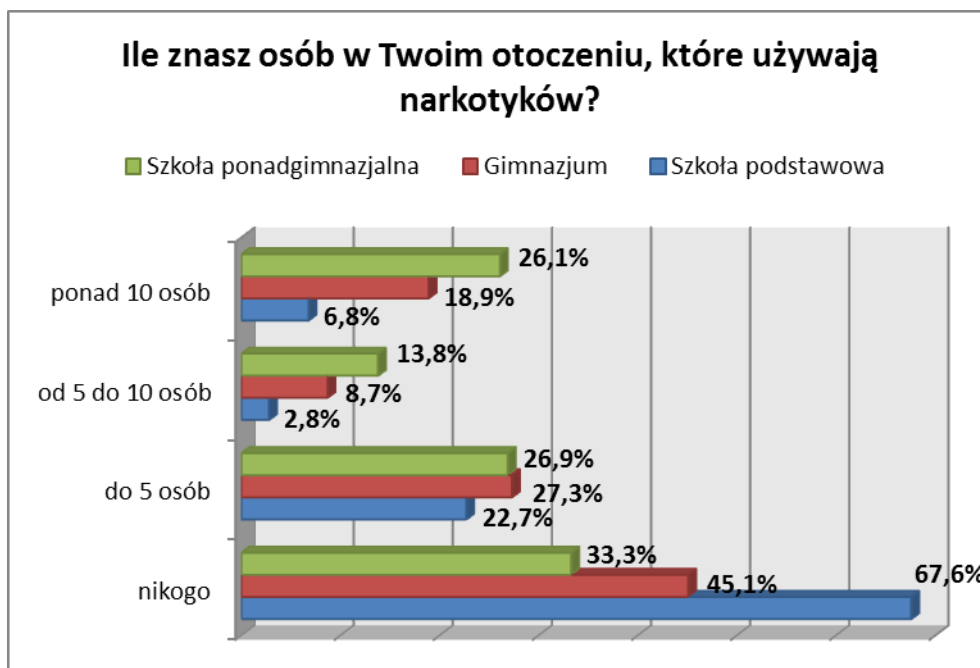
Tab. 22. Używanie narkotyków przez młodych mieszkańców gminy Sulechów.

Czy użyłeś kiedykolwiek narkotyku?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	4%	13,5%	29,9%
Nie	96%	86,5%	70,1%

Problem używania narkotyków przez młodych ludzi widoczny jest również przy pytaniu o to, ile zna się osób używających substancji odurzających. Poznanie rozpowszechnienia używania substancji w najbliższym otoczeniu pozwala w przybliżeniu oszacować ryzyko sięgania po nie. W szkołach podstawowych 32,9% osób przyznało, że zna co najmniej jedną osobę używającą narkotyków. W szkołach gimnazjalnych w podobny sposób odpowiedziało 54,9% uczniów, zaś w szkołach ponadgimnazjalnych – 66,7% uczniów. **Otrzymane rezultaty mogą potwierdzać informacje, że problem narkotykowy**

jest najbardziej rozpowszechniony w grupie badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Ponadto 21,1% uczniów szkół podstawowych, 29,1% gimnazjalistów oraz 37,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że w ich najbliższym otoczeniu (rodzina, przyjaciele, znajomi) jest osoba uzależniona od alkoholu lub narkotyków.

Według badań ESPAD z 2011 roku, 61,7% gimnazjalistów oraz 70,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych ma wśród swoich przyjaciół osoby, które palą marihuanę lub haszysz, 22,7% gimnazjalistów oraz 22,7% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że ma wśród przyjaciół osoby, które biorą środki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza, 16,2% gimnazjalistów oraz 18,9% uczniów szkół ponadgimnazjalnych ma wśród przyjaciół osoby, które biorą Ecstasy, zaś 17,5% gimnazjalistów oraz 13,9% uczniów szkół ponadgimnazjalnych ma wśród przyjaciół osoby używające środków wziewnych.

Jeżeli chodzi o dostęp do narkotyków wśród dzieci i młodzieży uczącej się, na poziomie szkoły podstawowej 13,6% uczniów twierdzi, że zakup narkotyków byłby dla nich raczej łatwy lub bardzo łatwy. W gimnazjum w ten sposób odpowiedziało już 26,4% nastolatków, a wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych 39,2% badanych stwierdziło, że zakup narkotyków byłby dla nich raczej łatwy bądź bardzo łatwy. Dość wysoki odsetek

uczniów wskazywał, że narkotyki jest trudno kupić, jednak w sytuacji znajomości określonych osób jest to jak najbardziej możliwe.

Tab. 23. Dostępność narkotyków w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Sulechów.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić narkotyki jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	22,7%	16,5%	12,1%
Raczej trudno	15,9%	10,4%	8,1%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	22,7%	24,9%	22,5%
Raczej łatwo	5,1%	16%	22,3%
Bardzo łatwo	8,5%	10,4%	16,9%
Nie wiem	25%	21,8%	18,1%

Tab. 24. Wiedza na temat miejsc, w których można kupić narkotyki.

Gdzie, według Ciebie, najłatwiej można kupić narkotyki?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Na podwórku	12,7%	13,4%	15,9%
Na dyskotecę	20,4%	19,6%	29,8%
W szkole	7,8%	7,4%	12,1%
Można zamówić przez telefon	8,2%	11,8%	13,4%
Można zamówić przez Internet	16,7%	9%	4,5%
Nie wiem	34,3%	38,8%	24,3%

Ponad jedna trzecia uczniów szkół podstawowych, blisko dwie piąte gimnazjalistów oraz jedna czwarta uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że nie posiada wiedzy na temat tego, gdzie można najłatwiej zaopatrzyć się w narkotyki. Uczniowie szkół podstawowych, gimnazjaliści oraz uczniowie szkół ponadgimnazjalnych najczęściej wskazują na dyskotekę jako miejsce, w którym można kupić narkotyki. Wynik ten jest zgodny z badaniami ESPAD z 2011 roku. Badani uczniowie deklarują również, że narkotyki stosunkowo łatwo jest kupić przez Internet lub telefon, a także na podwórku. Niepokoi

informacja, że dla niektórych uczniów miejscem, w którym najłatwiej można kupić narkotyki, jest szkoła. Równocześnie warto dodać, że 8,6% uczniów szkół podstawowych, 15,4% gimnazjalistów oraz 24,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że w szkołach, do których uczęszczają, można kupić narkotyki. Wynik ten wskazuje na potrzebę zwracania większej uwagi przez nauczycieli oraz innych pracowników na to, co się dzieje w szkole. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi na to pytanie.

Tab. 25. Możliwość zakupu narkotyków w szkołach, do których uczęszczają badani młodzi mieszkańcy gminy Sulechów.

Czy w szkole do, której uczęszczasz można zdobyć narkotyki?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	8,6%	15,4%	24,1%
Nie	44%	28,4%	14,3%
Nie wiem	47,4%	56,2%	61,6%

Zapytaliśmy również uczniów, którzy deklarowali zażywanie narkotyków, o okoliczności pierwszego kontaktu z substancjami psychoaktywnymi. Szczegółowy rozkład wyników ukazuje poniższa tabela

Tab. 26. Okoliczności pierwszego kontaktu z narkotykami. Procenty dotyczą uczniów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z narkotykami.

Gdzie po raz pierwszy paliłeś?	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Szkoła	-	7%	6,5%
Dyskoteka/pub	14,3%	4,7%	6,5%
Wakacje	28,6%	37,2%	38,1%
Czas wolny/po lekcjach	42,9%	30,2%	44%
Dom	-	2,3%	3%
Inna sytuacja	14,3%	18,6%	1,8%

Młodzi mieszkańcy gminy Sulechów używali najczęściej substancji psychoaktywnych w czasie wolnym (42,9% uczniów szkół podstawowych, 30,2% uczniów szkół gimnazjalnych

i 44% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Wielu młodych ludzi pierwszy kontakt z narkotykami miało w czasie wakacji – deklaruje tak 28,6% uczniów szkół podstawowych, 37,2% gimnazjalistów oraz 38,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Jeżeli chodzi o inicjatywę pierwszego kontaktu z narkotykami 50% uczniów szkół podstawowych zrobiło to bez niczyjej namowy, 37,5% uczniów szkół podstawowych zostało namówionych przez znajomych, zaś 12,5% uczniów zostało namówionych przez sprzedawcę narkotyków. Wśród uczniów szkół gimnazjalnych, którzy mieli kontakt z narkotykami, większość badanych spróbowała narkotyków z własnej inicjatywy (63%), 26,1% gimnazjalistów zrobiło to za namową znajomych, zaś 6,5% gimnazjalistów użyło narkotyków po namowach sprzedawcy substancji psychoaktywnych. Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy mieli kontakt z narkotykami, większość badanych spróbowała narkotyków z własnej inicjatywy (75,1%), 19,8% uczniów zrobiło to za namową znajomych, zaś 4% uczniów zostało namówionych do tego przez sprzedawcę narkotyków.

Zadaliśmy również pytanie o to, jak często młodzi ludzie używają narkotyków. Procenty odnoszą się do uczniów, którzy wcześniej deklarowali kontakt z narkotykami. Wśród uczniów szkół podstawowych, którzy deklarowali kontakt z narkotykami, 12,5% uczniów używa narkotyków - okazjonalnie, 12,5% uczniów – średnio raz w miesiącu, 12,5% uczniów – więcej niż raz w tygodniu, 25% uczniów – prawie codziennie, zaś 25% uczniów spróbowało narkotyku tylko raz. Wśród gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z narkotykami, 34,9% gimnazjalistów robi to okazjonalnie, 16,3% gimnazjalistów – prawie codziennie, 9,3% gimnazjalistów – więcej niż raz w tygodniu, 16,3% gimnazjalistów – kilka razy w miesiącu, 4,7% gimnazjalistów – średnio raz w miesiącu, zaś 18,6% gimnazjalistów spróbowało narkotyku tylko raz. Wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy deklarowali kontakt z narkotykami, 41,7% uczniów używa narkotyków - okazjonalnie, 6,5% uczniów – średnio raz w miesiącu, 11,3% uczniów – kilka razy w miesiącu, 6% uczniów – więcej niż raz w tygodniu, 5,4% uczniów – prawie codziennie, zaś 29,2% uczniów spróbowało narkotyku tylko raz.

Istotną informacją jest rodzaj substancji odurzających, po które sięgają młodzi ludzie oraz częstotliwości używania tych substancji w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Najczęściej używanym przez badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów jest marihuana oraz jej

poходne. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o rodzaj używanych narkotyków.

Tab.27. Używanie różnych rodzajów substancji psychoaktywnych przez młodych mieszkańców gminy Sulechów. Procenty odnoszą się do wszystkich badanych uczniów, a nie tylko tych, którzy wcześniej deklarowali użycie narkotyku.

Substancja		Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Marihuana lub jej pochodne	Nigdy	97,1%	88,5%	75,2%
	1-2 razy	0,6%	3,6%	8,1%
	3-5 razy	-	2,5%	5,5%
	6-9 razy	0,6%	1,1%	2,2%
	10-19 razy	-	0,5%	2,7%
	20-39 razy	-	-	1,3%
	40 i więcej razy	1,7%	3,8%	5%
Amfetamina	Nigdy	97,8%	97,8%	91%
	1-2 razy	0,6%	0,3%	3,5%
	3-5 razy	0,6%	-	1%
	6-9 razy	-	-	0,8%
	10-19 razy	-	-	1,2%
	20-39 razy	-	0,8%	0,8%
	40 i więcej razy	1,1%	1,1%	1,7%
LSD	Nigdy	98,3%	98,3%	96,8%
	1-2 razy	0,6%	-	2,2%
	3-5 razy	-	0,3%	0,5%
	6-9 razy	-	-	0,2%
	10-19 razy	-	-	-
	20-39 razy	-	-	-
	40 i więcej razy	1,1%	1,4%	0,3%
Ecstasy	Nigdy	96,6%	97,6%	96,5%
	1-2 razy	1,7%	0,5%	1,7%
	3-5 razy	0,6%	-	0,8%
	6-9 razy	-	0,3%	0,5%
	10-19 razy	-	0,5%	-
	20-39 razy	-	-	0,2%
	40 i więcej razy	1,1%	1,1%	0,3%
Środki nasenne	Nigdy	96,6%	96,7%	95%
	1-2 razy	0,6%	1,1%	2,2%
	3-5 razy	1,1%	0,3%	0,8%
	6-9 razy	0,6%	0,8%	0,3%
	10-19 razy	-	-	0,3%
	20-39 razy	-	-	0,3%
	40 i więcej razy	1,1%	1,1%	0,7%
Środki nasenne + alkohol	Nigdy	97,2%	97,3%	96,5%
	1-2 razy	1,7%	0,5%	1,5%
	3-5 razy	-	0,3%	0,7%
	6-9 razy	-	0,8%	0,2%
	10-19 razy	-	-	0,5%
	20-39 razy	-	-	0,3%
	40 i więcej razy	1,1%	1,1%	0,3%

Klej, rozpuszczalnik	Nigdy	95,5%	97%	96,8%
	1-2 razy	2,2%	0,8%	1,2%
	3-5 razy	0,6%	0,3%	0,2%
	6-9 razy	-	-	0,5%
	10-19 razy	-	0,3%	0,2%
	20-39 razy	-	-	0,3%
	40 i więcej razy	1,7%	1,6%	0,8%
Sterydy anaboliczne	Nigdy	97,2%	97,6%	97,4%
	1-2 razy	1,7%	0,3%	0,8%
	3-5 razy	-	-	0,5%
	6-9 razy	-	-	0,2%
	10-19 razy	-	-	0,3%
	20-39 razy	-	0,3%	0,3%
	40 i więcej razy	1,1%	0,8%	0,5%
Grzyby halucynogenne	Nigdy	97,2%	97,5%	96,4%
	1-2 razy	0,6%	0,3%	1,5%
	3-5 razy	-	0,3%	0,8%
	6-9 razy	1,1%	-	0,2%
	10-19 razy	-	0,5%	0,3%
	20-39 razy	-	-	0,3%
	40 i więcej razy	1,1%	1,4%	0,5%
Kokaina	Nigdy	97,2%	96,1%	95,5%
	1-2 razy	0,6%	1,4%	2,7%
	3-5 razy	1,1%	0,3%	0,5%
	6-9 razy	-	-	0,3%
	10-19 razy	-	0,5%	0,3%
	20-39 razy	-	0,5%	0,2%
	40 i więcej razy	1,1%	1,1%	0,5%

Pozytywną informacją uzyskaną podczas badania są deklaracje większości uczniów, że nie sięgnęliby po narkotyki, nawet gdyby zdarzyła się ku temu okazja. W ten sposób odpowiadało 91,5% uczniów szkół podstawowych, 85,7% uczniów gimnazjów oraz 75,9% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Informacje te mogą świadczyć o wzroście świadomości związanej ze szkodliwością narkotyków oraz konsekwencjami ich zażywania wśród uczniów w młodszych grupach wiekowych. Należy jednakże zauważyć, że blisko jedna czwarta uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje gotowość do używania narkotyków, gdyby zaistniała ku temu sprzyjająca okazja. Taki wynik wskazuje na potrzebę działań edukacyjnych i profilaktycznych skierowanych do tej grupy uczniów, których celem byłaby zmiana przekonań młodych ludzi na temat narkotyków.

Rosnącym problemem, z którym boryka się wiele krajów jest dostępność na rynku (mimo głośnej akcji zamknięcia sklepów) produktów nazywanych dopalaczami. Postanowiliśmy zbadać skalę zjawiska stosowania dopalaczy wśród młodych mieszkańców

gminy Sulechów. Co dziesiąty uczeń szkoły podstawowej (16% badanych dziewczynek oraz 6,3% badanych chłopców) odpowiedział twierdząco na pytanie o używanie dopalaczy w ciągu swojego życia. W szkołach gimnazjalnych do zażywania dopalaczy przyznało się 6,7% uczniów (5,3% badanych dziewczyn oraz 8,1% badanych chłopców), zaś w szkołach ponadgimnazjalnych – 12,3% uczniów (7,8% badanych dziewczyn oraz 17,6% badanych chłopców). Średnia wieku pierwszego kontaktu z dopalaczami wyniosła 11,16 lat w przypadku uczniów szkół podstawowych, 12,14 lat w przypadku gimnazjalistów oraz 14,85 lat w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o używanie dopalaczy przez badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów.

Tab. 28. Używanie dopalaczy przez młodych mieszkańców gminy Sulechów.

Czy użyłeś kiedykolwiek dopalaczy?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	10,8%	6,7%	12,3%
Nie	89,2%	93,3%	87,7%

Następne pytanie dotyczyło dostępności dopalaczy wśród młodych mieszkańców Sulechowa. 32,4% uczniów szkół podstawowych nie posiada wiedzy na temat dostępności tych substancji w najbliższej okolicy. Dla 27,9% badanych z tej grupy wiekowej zakup dopalaczy jest bardzo trudny lub raczej trudny, zaś 23,8% badanych deklaruje, że jest to raczej łatwe lub bardzo łatwe zadanie. Wśród uczniów gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej wyniki rozkładają się następująco: 34,9% gimnazjalistów i 27,9% uczniów szkół ponadgimnazjalnych nie posiada wiedzy na ten temat; dla kolejnych 24,8% badanych gimnazjalistów oraz 20% uczniów szkół ponadgimnazjalnych zakup dopalaczy oceniany jest jako bardzo trudny lub raczej trudny, zaś 23,1% gimnazjalistów i 36,4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych ocenia to zadanie jako raczej łatwe bądź bardzo łatwe. Badani młodzi mieszkańcy Sulechowa oceniają zakup dopalaczy jako znacznie trudniejszy od młodych uczestników badania ESPAD z 2011 roku, w którym 40,5% gimnazjalistów oraz 45,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych oceniło dopalacze jako raczej łatwo lub bardzo łatwo dostępne.

Tab. 29. Dostępność dopalaczy w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Sulechów.

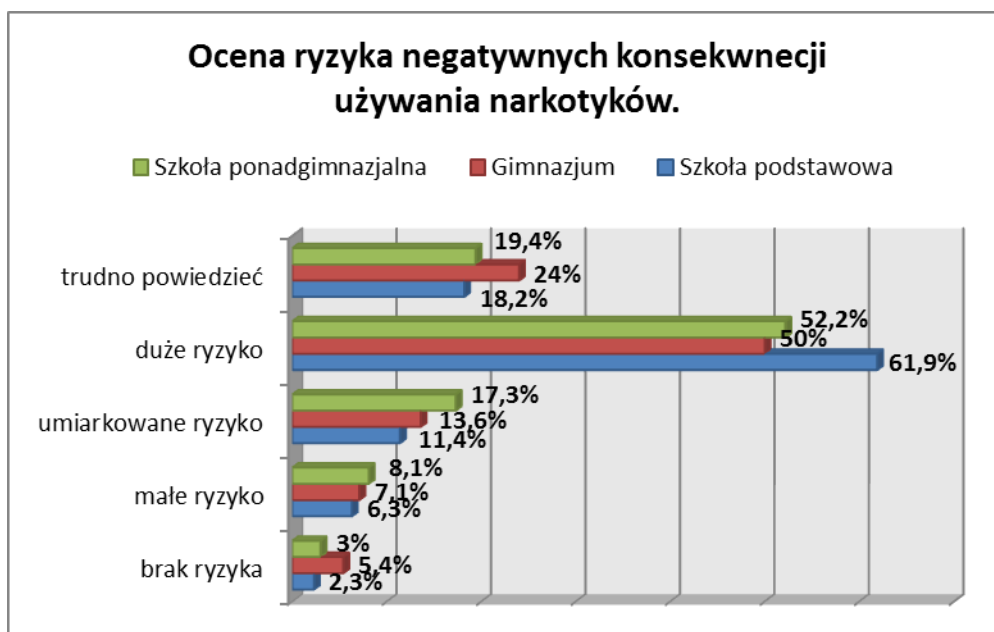
Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić dopalacze jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	16,5%	13,5%	9,8%
Raczej trudno	11,4%	11,3%	10,2%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	15,9%	17,2%	15,7%
Raczej łatwo	11,9%	15,2%	24%
Bardzo łatwo	11,9%	7,9%	12,4%
Trudno powiedzieć	32,4%	34,9%	27,9%

Zapytaliśmy również badanych o to, czy gdyby mieli okazję spróbować dopalaczy, to czy zdecydowaliby się na to. Twierdząco odpowiedziało 9,7% uczniów szkoły podstawowej, 11,3% gimnazjalistów oraz 13,4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Zapytaliśmy uczniów o przebywanie pod wpływem substancji psychoaktywnych (alkoholu, dopalaczy, narkotyków) na terenie szkoły. Przyznało się do tego 6,3% uczniów szkół podstawowych, 12,4% gimnazjalistów oraz 26,5% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

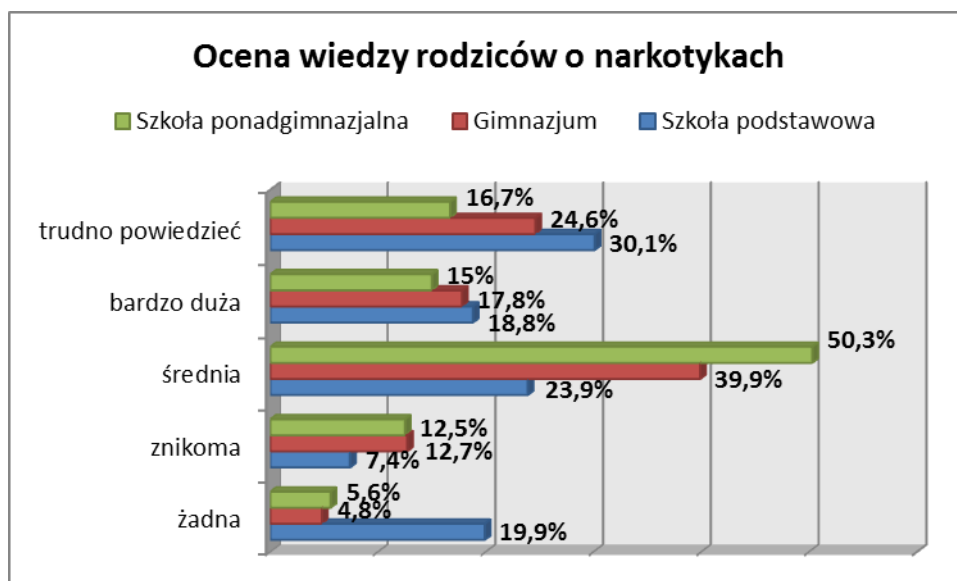
Uczniowie zostali również poproszeni o ocenę tego, jak bardzo ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą, kiedy używają narkotyków. Większość uczniów, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, dostrzega ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. 61,9% uczniów szkół podstawowych, połowa gimnazjalistów oraz ponad połowa uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że używanie narkotyków jest bardzo szkodliwe.

Należy podkreślić, że stosunkowo niewielki odsetek badanych ocenia szkodliwość narkotyków jako małą lub deklaruje, że wcale nie są one szkodliwe dla zdrowia osób, używających tych substancji.

Uczniowie zostali również poproszeni o ocenę wiedzy i postaw swoich rodziców wobec narkotyków. W przeważającej części młodzi ludzie w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej ocenili wiedzę swoich rodziców o narkotykach jako średnią, odpowiedziało tak 39,9% gimnazjalistów oraz 50,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Blisko jedna trzecia uczniów szkół podstawowych nie posiadała wiedzy na ten temat. Być może niewielkie nasilenie problemu zażywania narkotyków w tej grupie wiekowej sprawia, że dzieci nie zastanawiają się nad poziomem wiedzy o narkotykach swoich rodziców.

65,9% uczniów szkół podstawowych, 62,7% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 64,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że ich opiekunowie rozmawiali z nimi na temat szkodliwości używania narkotyków. 50,6% uczniów szkół podstawowych, 60,6% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 74% uczniów szkół ponadgimnazjalnych uczestniczyło w zajęciach profilaktycznych na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych (narkotyki, dopalacze, alkohol).

W przypadku pytania o reakcję rodziców na zażywanie narkotyków przez własne dzieci, większość uczniów wskazywała odpowiedzi sugerujące aktywną postawę krytyczną wobec takiego faktu i próbę znalezienia rozwiązania. Stosunkowo niewielki odsetek młodych ludzi był przekonany, że ich rodzice łatwo pogodziliby się z faktem, że ich dzieci używają narkotyków. Należy podkreślić, że niewielu badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów odpowiedziało, że rodzice nie zareagowaliby w takiej sytuacji. Zestawienie wyników dla tego zagadnienia przedstawione zostało w poniższej tabeli.

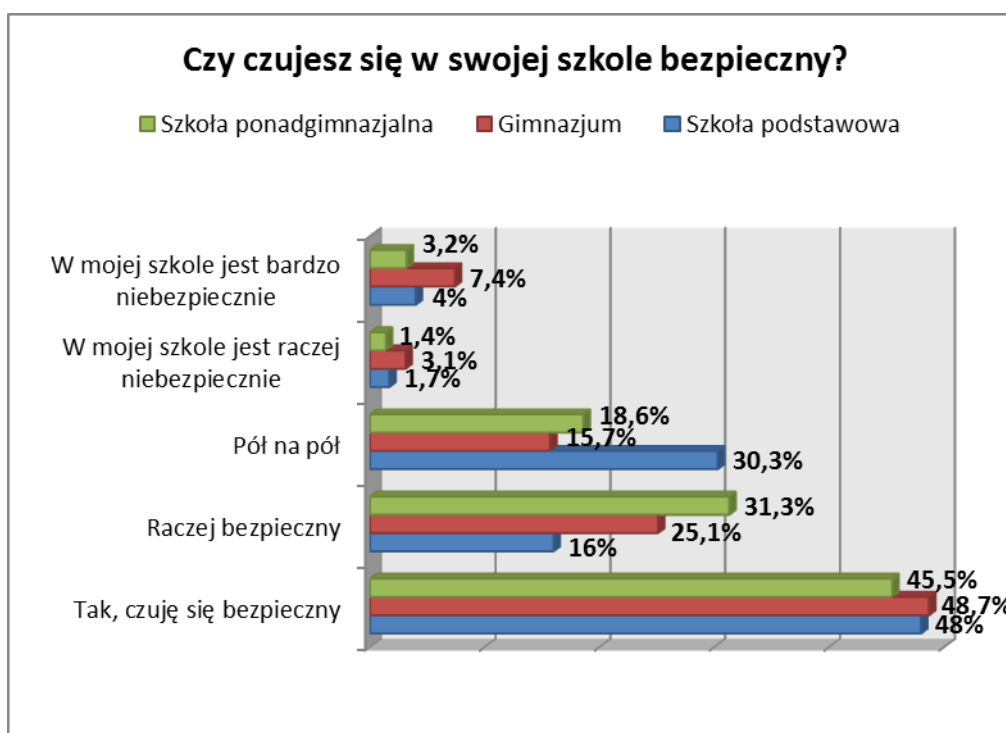
Tab. 30. Postawy rodziców wobec zażywania narkotyków w oczach uczniów.

Jak myślisz, jak zareagowałoby Twoi rodzice, gdyby dowiedzieli się, że zażywasz narkotyki?	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Ukarali	22,4%	18,9%	12,7%
Próbowali pomóc znaleźć przyczynę	56,9%	58,5%	64,2%
Pokrzyczeli i „odpuścili”	2,9%	2,3%	4,6%
Zmartwiliby się	8%	8%	12,1%
Nic by nie zrobili	1,7%	2,9%	1,7%
Inne	8%	9,5%	4,8%

Dzieci i młodzież a zachowania przemocowe

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Poziom agresywności dorastającej młodzieży wzrasta, liczne są również akty przemocy dokonywane przez dzieci i młodzież wobec ich rówieśników. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i wchodzenia w kontakty z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w gminie Sulechów pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym, a także przeanalizować postawy wychowawcze rodziców wobec własnych dzieci.

Jeżeli chodzi o poczucie bezpieczeństwa na terenie szkoły, bezpiecznie lub raczej bezpiecznie w szkole czuje się 64% uczniów szkół podstawowych, 73,8% gimnazjalistów oraz 76,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Raczej niebezpiecznie oraz bardzo niebezpiecznie czuje się w szkole 5,7% uczniów szkół podstawowych, 10,5% gimnazjalistów oraz 4,6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Zdecydowana większość badanych uczniów wydaje się czuć bezpiecznie w środowisku szkolnym.

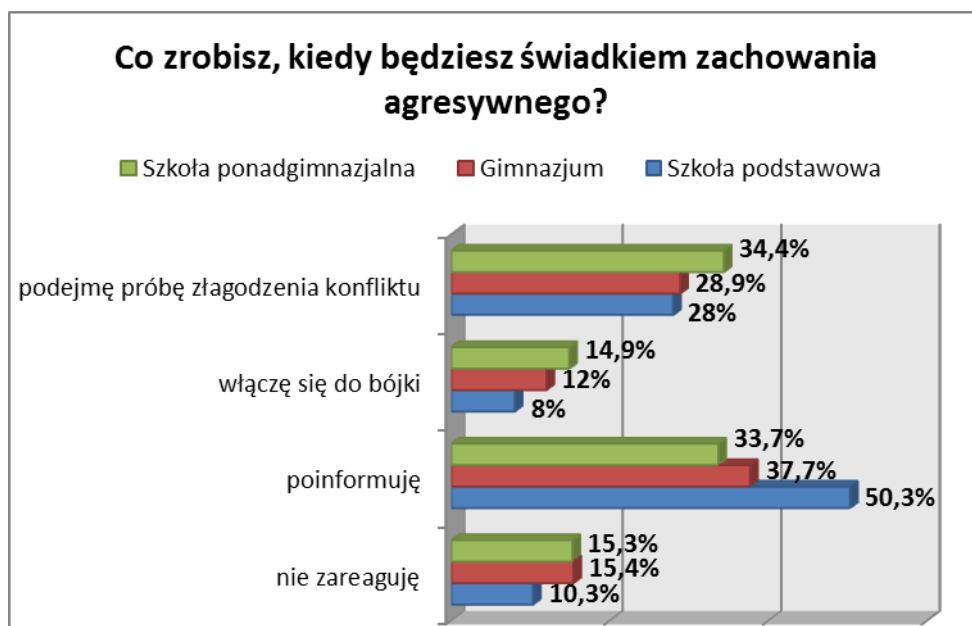
W tym miejscu można przejść do bezpośrednich pytań o akty agresji i przemocy, z jakimi spotykali się młodzi ludzie na terenie szkoły i poza jej obszarem. W dzisiejszych czasach rosnąca agresja w środowisku dzieci i młodzieży staje się problemem narastającym i wymagającym podjęcia aktywnych działań, umożliwiających zwiększenie bezpieczeństwa młodych ludzi. W przypadku pytania o częstotliwość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły, na bardzo częsty i częsty kontakt z takimi sytuacjami wskazało 32% uczniów szkół podstawowych, 13,7% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 8,7% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Rezultaty te wskazują, że przemoc jest zjawiskiem rozpowszechnionym w szkołach w gminie. Jednocześnie warto dodać, że 21,1% uczniów szkół podstawowych, 14,3% uczniów gimnazjum oraz 9,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że są w szkole uczniowie, których się boją.

Tab.31. Częstość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły.

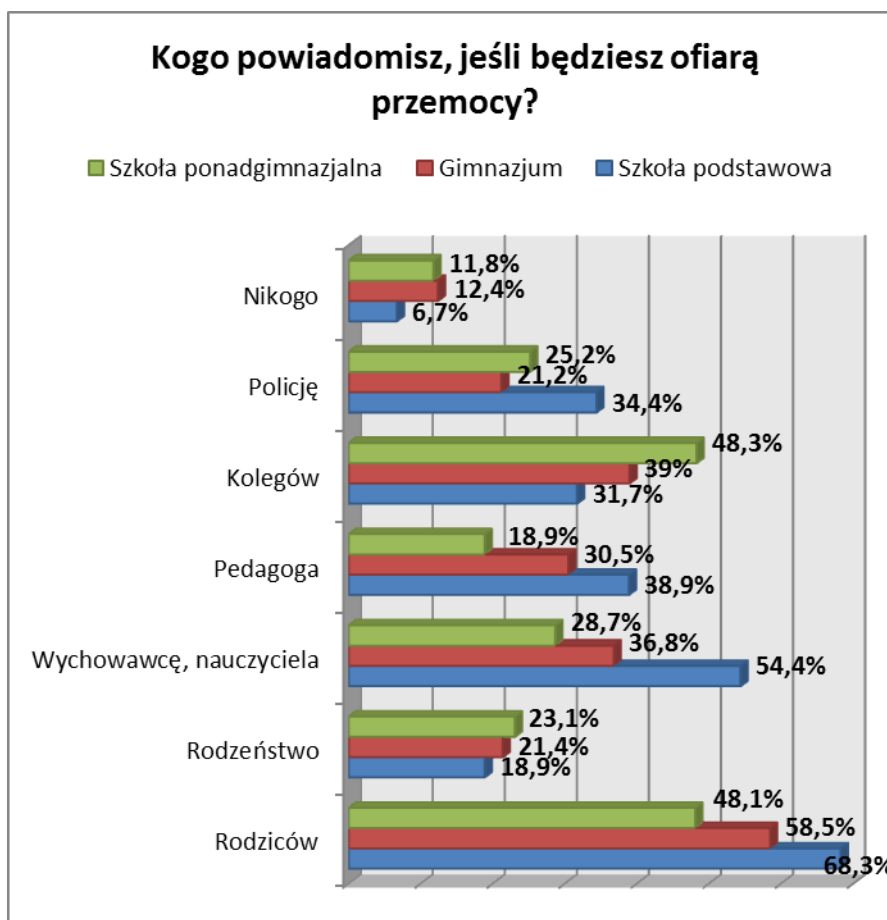
Jak często obserwujesz zjawiska przemocy w szkole?	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Bardzo często	17,1%	6%	3,6%
Często, kilka razy w tygodniu	14,9%	7,7%	5,1%
Kilka razy w miesiącu	21,7%	27,6%	17,7%
Rzadko	33,1%	48,4%	56,6%
Nie obserwuję wcale	13,1%	10,3%	17%

Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony otoczenia rówieśniczego lub członków rodziny, przyznaje się 25,7% uczniów szkół podstawowych, 21,8% gimnazjalistów oraz 25,2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W związku z tym zbadaliśmy, czy młodzi mieszkańcy gminy Sulechów wiedzą, jak należy postąpić wobec osoby, która doświadcza przemocy ze strony rówieśników oraz gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli są świadkami przemocy. Zdecydowana większość badanych (74,9% uczniów szkół podstawowych, 74,2% gimnazjalistów oraz 73,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych) posiada taką wiedzę, pozostałych uczniów należałoby poddać edukacji w tej kwestii.

Postawy uczniów wobec zachowań przemocowych można zanalizować na podstawie reakcji, jaką przyjęliby w sytuacji bycia świadkiem przemocy. **Co dziesiąty uczeń szkoły podstawowej, aż 15,4% gimnazjalistów oraz 15,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że nie zareagowałoby na akt przemocy dokonywany w ich obecności.** Trudno stwierdzić jednak, czy taka postawa wynikałaby z lęku czy też z obojętności wobec zjawiska agresji. Pozytywna informacja wiąże się ze znaczącą ilością uczniów deklarującą poinformowanie innej osoby oraz podjęcie próby złagodzenia konfliktu. Niepokojący jest wskaźnik uczniów szkół podstawowych, którzy deklarowali włączenie się do bójki – 8% oraz jeszcze wyższy odsetek uczniów szkół gimnazjalnych (12%) oraz uczniów szkół ponadgimnazjalnych (14,9%), którzy zareagowaliby w ten sposób. Należy wziąć pod uwagę, że może on być wyrazem chęci pozowania niż dowodem prawdziwych intencji.

Zapytaliśmy również młode osoby, kogo powiadomią, jeżeli będą ofiarami przemocy. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi. Badani uczniowie bardzo często wskazywali na rodziców (68,3% uczniów szkół podstawowych, 58,5% gimnazjalistów, 48,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Młodszy badani uczniowie wskazywali często wychowawcę, nauczyciela (54,4% uczniów szkół podstawowych, 36,8% gimnazjalistów, 28,7% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Mniejszy odsetek badanych uczniów wskazał pedagoga. Wraz z wiekiem badani coraz częściej deklarowali chęć zwrócenia się do kolegów (31,7% uczniów szkół podstawowych, 39% gimnazjalistów oraz 48,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Warto zaznaczyć, że wśród badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów były też osoby, które nie powiadomiłyby nikogo o przemocy. Odpowiedziało w ten sposób 6,7% uczniów szkół podstawowych, 12,4% gimnazjalistów oraz 11,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

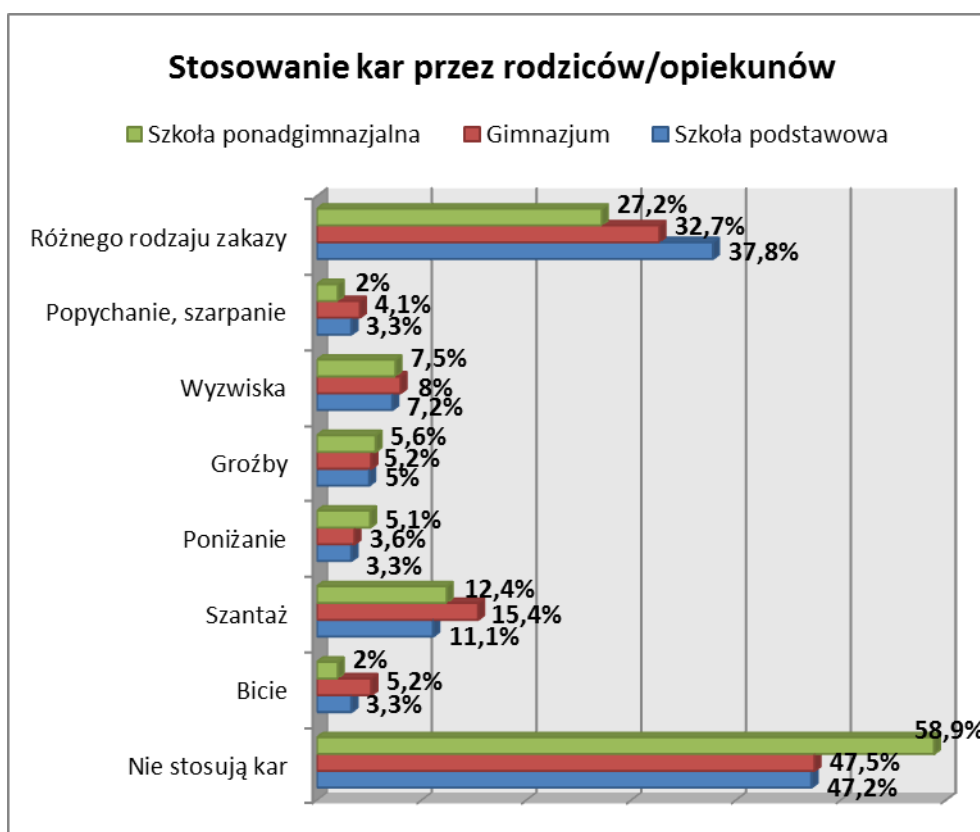
Badania koncentrowały się również na przemocy w rodzinie, relacjach młodych ludzi z rodzicami i postawach wychowawczych rodziców wobec własnych dzieci. 84,5% uczniów szkół podstawowych oceniło swoje relacje z rodzicami jako bardzo dobre lub raczej dobre, odsetek ten jest nieco niższy wśród starszych uczniów – 78,8% w szkołach gimnazjalnych oraz 74,9% uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych. Zaledwie 2,8% uczniów szkół podstawowych, 4,6% gimnazjalistów oraz 4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych oceniło swoje relacje z rodzicami jako raczej złe lub bardzo złe. Dzięki utrzymywaniu dobrych relacji dzieci z rodzicami, dom rodzinny staje się bezpiecznym miejscem dla młodej osoby.

Tab. 33. Jakość relacji młodych mieszkańców gminy Sulechów z rodzicami.

Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Bardzo dobre	63,4%	50,9%	47,8%
Raczej dobre	21,1%	27,9%	27,1%
Raz dobre, a raz złe	12,6%	16,6%	21,2%
Raczej złe	1,1%	1,7%	2,1%
Bardzo złe	1,7%	2,9%	1,9%

W odniesieniu do postaw wychowawczych rodziców, w ankiecie pojawiło się pytanie o stosowanie kar wobec dzieci i formę, jaką ewentualne kary przybierają. Na podstawie otrzymanych rezultatów można stwierdzić, że **istnieje znaczny odsetek rodziców niestosujących kar wobec własnych dzieci**. W szkołach podstawowych wyniósł on 47,2%, w gimnazjach 47,5%, a w szkołach ponadgimnazjalnych 58,9%. **Z jednej strony brak stosowania kar w wychowaniu dzieci może świadczyć o braku konieczności takich zachowań bądź łagodnej i liberalnej postawie rodziców. Z drugiej strony może być również dowodem zbyt pobłażliwych zachowań rodziców w sytuacji, kiedy pewne rodzaje kar (w postaci pozbawienia przywilejów) wydają się potrzebne w procesie wychowania dzieci.** Kary, jeśli już występują, to najczęściej przybierają formę różnego rodzaju zakazów. Do stosowania przez rodziców kar fizycznych w postaci bicia przyznało się 3,3% uczniów szkół podstawowych, 5,2% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Odpowiedzi uczniów zostały przedstawione na poniższym wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Hazard i inne ryzykowne zachowania

Gry hazardowe stanowią poważny, choć dość często pomijany problem społeczny. Istnieje wiele możliwości uprawiania gier hazardowych: udział w loteriach pieniężnych, gra na automatach, odwiedzanie kasyna. Istnieje również możliwość uprawiania gier hazardowych w Internecie oraz poprzez uczestnictwo w loteriach SMS. Uczestnictwo w grach na pieniądze wciąga, kusi możliwością szybkiej, wysokiej wygranej, z czasem jednak może doprowadzić do uzależnienia od hazardu. Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem dotyczy nie tylko dorosłych, ale również dzieci i młodzież. W badaniu skoncentrowaliśmy się na czterech formach gier hazardowych, pytając młodych mieszkańców gminy Sulechów o ich osobiste doświadczenia.

Dane zawarte w poniższej tabeli pokazują, że 38,5% uczniów szkół podstawowych, 48% gimnazjalistów oraz 47,9% uczniów szkół ponadgimnazjalnych wzięło przynajmniej raz

w życiu udział w konkursach organizowanych przez gazety, operatorów telefonicznych, w których wysyła się płatne Smsy.

Tab. 34. Udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, w których wysyła się płatne smsy.

Udział w konkursach organizowanych przez gazety, TV, operatorów telefonicznych	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Nigdy	61,5%	52%	52,1%
1 raz	19,5%	24,6%	20,7%
Kilka razy (2-9)	16,7%	20,1%	24,1%
10 lub więcej razy	2,3%	3,3%	3,1%

Kolejne pytanie dotyczyło doświadczenia związanego z grą na automatach w salonach gier. Poniższa tabela zawiera dane, które pokazują, że 54,3% uczniów szkół podstawowych, 61,5% gimnazjalistów oraz 56,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych przynajmniej raz w życiu zagrało na automatach.

Tab. 35. Granie na automatach, w salonach gier,

Granie na automatach, w salonach gier	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Nigdy	45,7%	38,5%	43,2%
1 raz	12,1%	14,4%	16,3%
Kilka razy (2-9)	24,3%	33%	30,2%
10 lub więcej razy	17,9%	14,1%	10,3%

Zdecydowanie mniej uczniów deklaruje obstawianie przynajmniej raz w życiu zakładów bukmacherskich. Twierdząco na to pytanie odpowiedziało 16,8% uczniów szkół podstawowych, 16,9% gimnazjalistów oraz 21,4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Tab. 36. Obstawianie zakładów bukmacherskich, np. STS, Totomix

Obstawianie zakładów bukmacherskich, np. STS, Totomix	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Nigdy	83,2%	83,1%	78,6%
1 raz	5,8%	4,6%	5%
Kilka razy (2-9)	5,8%	6,9%	8,9%
10 lub więcej razy	5,2%	5,4%	7,5%

Stosunkowo niewielu badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów deklaruje udział w jakichkolwiek grach na pieniądze w Internecie. Przynajmniej raz w życiu miało takie doświadczenia 16,9% uczniów szkół podstawowych, 17,7% gimnazjalistów oraz 21,2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Tab. 37. Granie w jakiegokolwiek gry na pieniądze w Internecie.

Granie w jakiegokolwiek gry na pieniądze w Internecie	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadgimnazjalna
Nigdy	83,1%	82,2%	78,8%
1 raz	8,1%	7,7%	6,3%
Kilka razy (2-9)	4,7%	5,7%	8,9%
10 lub więcej razy	4,1%	4,3%	6%

Najbardziej rozpowszechnionymi grami hazardowymi wśród badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów są konkursy organizowane przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych oraz gry na automatach. Badania ESPAD z 2011 roku pokazują, że około jedna trzecia młodzieży (32,9% gimnazjalistów oraz 37,4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych) ma za sobą doświadczenia gry na pieniądze.

Uczniom szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych zadano również pytania dotyczące zachowań seksualnych oraz przekonań związanych z tymi zachowaniami. Inicjację seksualną ma za sobą 43 gimnazjalistów (12,3%) oraz 260 uczniów szkół ponadgimnazjalnych (44,7%). Jeśli chodzi o zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu

na płęć, w szkołach gimnazjalnych inicjację seksualną miało 9,6% uczennic oraz 14,8% uczniów, zaś w szkołach ponadgimnazjalnych takie doświadczenia miało 43% uczennic oraz 46,4% uczniów. Wiek inicjacji seksualnej w przypadku gimnazjalistów wyniósł 15 lat, zaś w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych – 16,11 lat.

Młodym mieszkańcom gminy Sulechów, którzy deklarowali, że mieli kontakty seksualne, zadane zostały również pytania o stosunek bez zabezpieczenia. 25,7% gimnazjalistów deklarowało, że miało stosunek seksualny bez zabezpieczeń jeden raz, 17,1% gimnazjalistów – kilka razy (2-9 razy), zaś 28,6% gimnazjalistów – 10 lub więcej razy. 16,5% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklarowało, że miało stosunek seksualny bez zabezpieczeń jeden raz, 24,2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych – kilka razy (2-9 razy), zaś 21,8% uczniów – 10 lub więcej razy.

Kolejne pytanie dotyczyło doświadczania niechcianych kontaktów seksualnych. Wśród gimnazjalistów, 3,7% uczniów deklarowało jednorazowe doświadczenie takiego kontaktu, 3,2% uczniów – kilka razy (2-9 razy), zaś 3,2% uczniów – 10 lub więcej razy. W grupie uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 5,7% uczniów doświadczyło takich kontaktów raz, 3,1% uczniów – kilka razy (2-9 razy), zaś 1,6% uczniów – 10 lub więcej razy.

Według ESPAD z 2011 roku, 10,9% gimnazjalistów oraz 21,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych uprawiało seks bez zabezpieczenia (bez antykoncepcji) w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem, zaś 5,3% gimnazjalistów oraz 5,5% uczniów szkół ponadgimnazjalnych miało niechciane doświadczenia seksualne w ciągu 12 ostatnich miesięcy przed badaniem. W gminie Sulechów podobny odsetek uczniów szkół uprawiał seks bez zabezpieczenia (6,9% wszystkich badanych gimnazjalistów oraz 25,7% wszystkich badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych), natomiast wyższy odsetek uczniów doświadczył niechcianego kontaktu seksualnego (10,1% gimnazjalistów oraz 10,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Należy zaznaczyć, że w badaniu ESPAD pytano o doświadczenia w ciągu ostatnich 12 miesięcy, podczas gdy w naszym badaniu pytaliśmy respondentów o doświadczenia w ciągu całego życia.

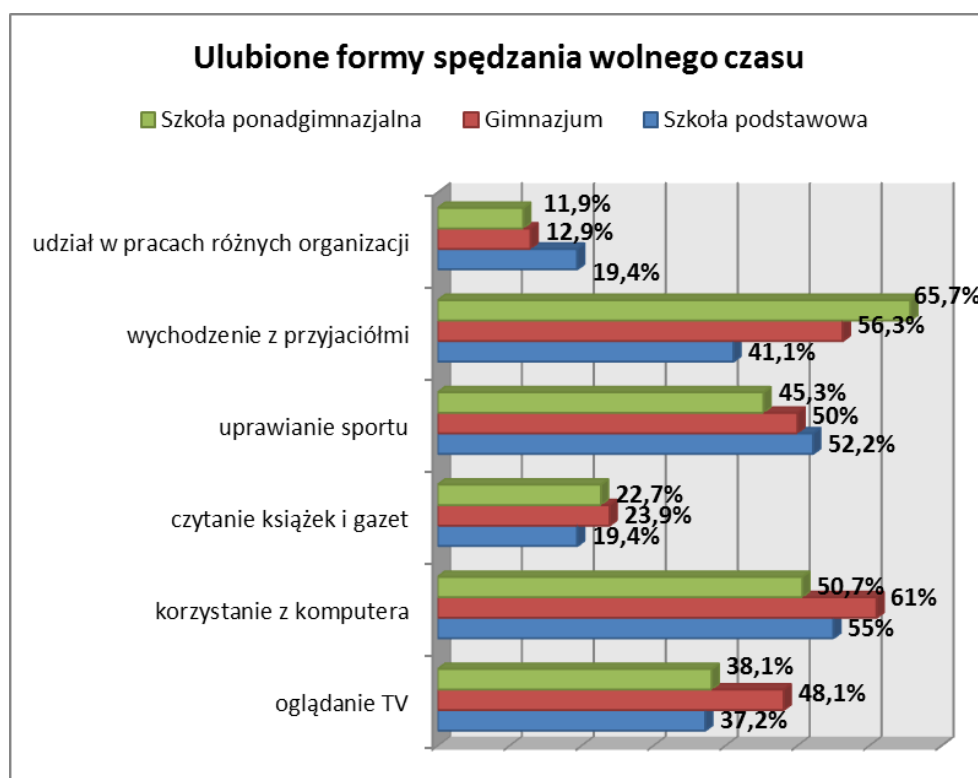
W mediach coraz częściej poruszany jest problem młodych ludzi, którzy świadczą usługi seksualne za różnego rodzaju korzyści materialne. W badaniu młodzi mieszkańcy

gminy Sulechów zostali również zapytani o stosunek do świadczenia tego typu usług. Blisko jedna trzecia badanych gimnazjalistów (30,5%) oraz 25,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że nie widzi niczego niestosownego w kontaktach seksualnych za pieniądze/prezenty. Występują różnice w odpowiedziach badanych uczniów oraz uczennic: 14,4% gimnazjalistek oraz 45,3% gimnazjalistów odpowiedziało twierdząco na to pytanie. Wśród badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 12,5% uczennic oraz 40% uczniów nie widziało niczego złego w świadczeniu usług seksualnych za korzyści materialne.

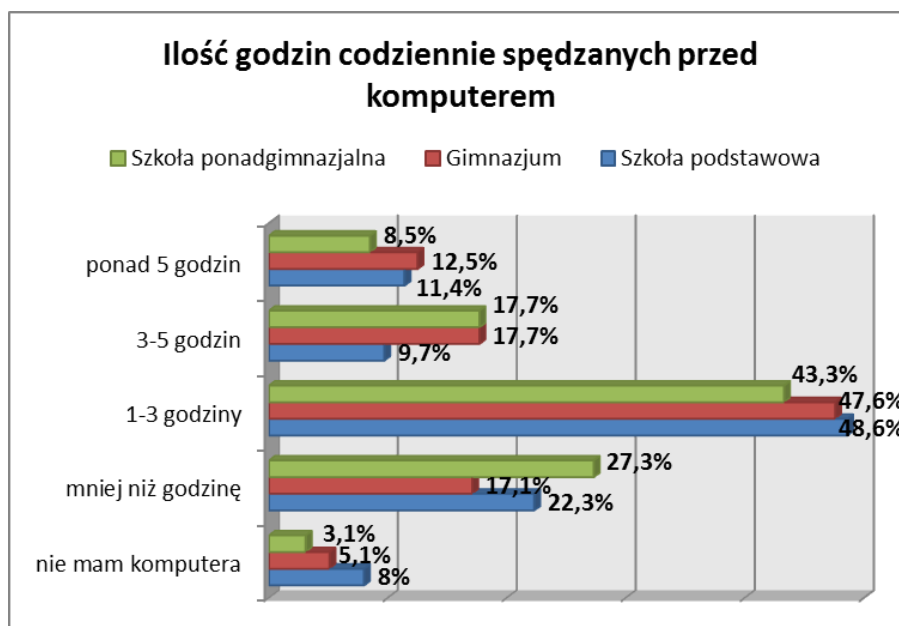
Używanie komputera przez dzieci i młodzież oraz zagrożenie cyberprzemocą

Internet jest bardzo popularnym medium wśród dzieci i młodzieży. Nawet jeśli dziecko nie ma w domu komputera z dostępem do Internetu, nie oznacza to wcale, że nie ma ono dostępu do sieci internetowej. Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z tego medium może wiązać się z występowaniem pewnych zagrożeń na jakie narażeni są młodzi ludzie. W badaniu postanowiliśmy poznać nawyki korzystania z komputera młodych mieszkańców gminy Sulechów oraz ich znajomość zagrożeń, jakie mogą wiązać się z korzystaniem z komputera i Internetu.

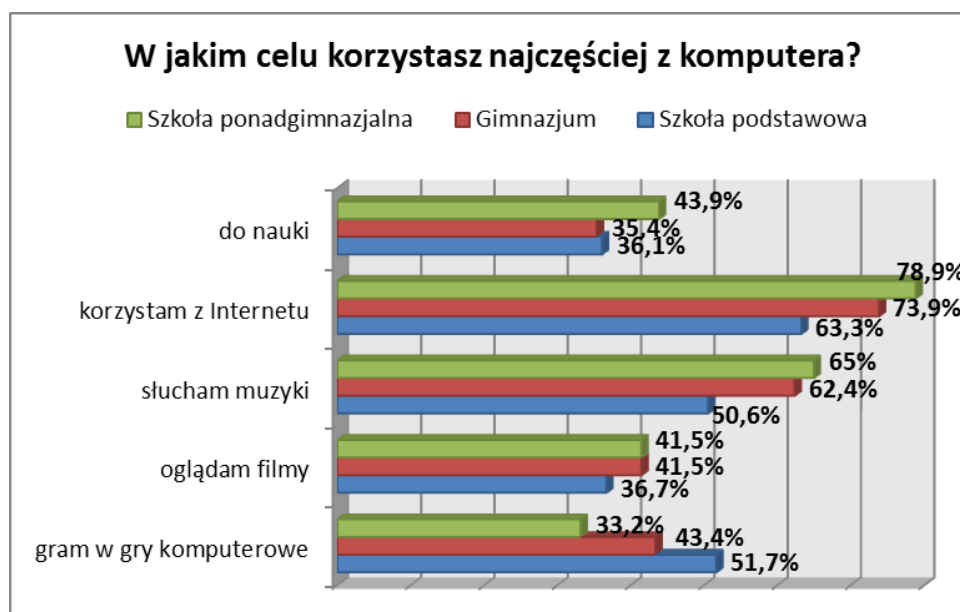
W badaniu zapytaliśmy uczniów o ulubione formy spędzania wolnego czasu. Najczęściej wybieraną przez uczniów szkół podstawowych formą spędzania wolnego czasu jest korzystanie z komputera (ponad połowa uczniów szkół podstawowych) oraz uprawianie sportu (ponad połowa uczniów szkół podstawowych). Gimnazjaliści najczęściej deklarowali, że lubią spędzać wolny czas przed komputerem (ponad połowa gimnazjalistów), z przyjaciółmi (ponad połowa gimnazjalistów) oraz uprawiając sport (połowa gimnazjalistów). Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych najczęściej wolny czas spędzają z przyjaciółmi (blisko dwie trzecie uczniów szkół ponadgimnazjalnych), korzystając z komputera (połowa uczniów szkół ponadgimnazjalnych) oraz uprawiając sport (45,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych). Najrzadziej badani młodzi mieszkańcy gminy Sulechów biorą udział w pracach różnych organizacji, a także czytają książki i gazety.

Blisko połowa uczniów szkół podstawowych, blisko połowa gimnazjalistów oraz blisko połowa uczniów szkół ponadgimnazjalnych spędza przed komputerem od jednej do trzech godzin dziennie. Blisko jedna czwarta uczniów szkół podstawowych, 17,1% gimnazjalistów oraz ponad jedna czwarta uczniów szkół ponadgimnazjalnych spędza codziennie przed komputerem mniej niż godzinę. 11,4% uczniów szkół podstawowych, 12,5% gimnazjalistów oraz 8,5% uczniów szkół ponadgimnazjalnych spędza przed komputerem ponad 5 godzin dziennie, co może wskazywać na występowanie uzależnienia od komputera.

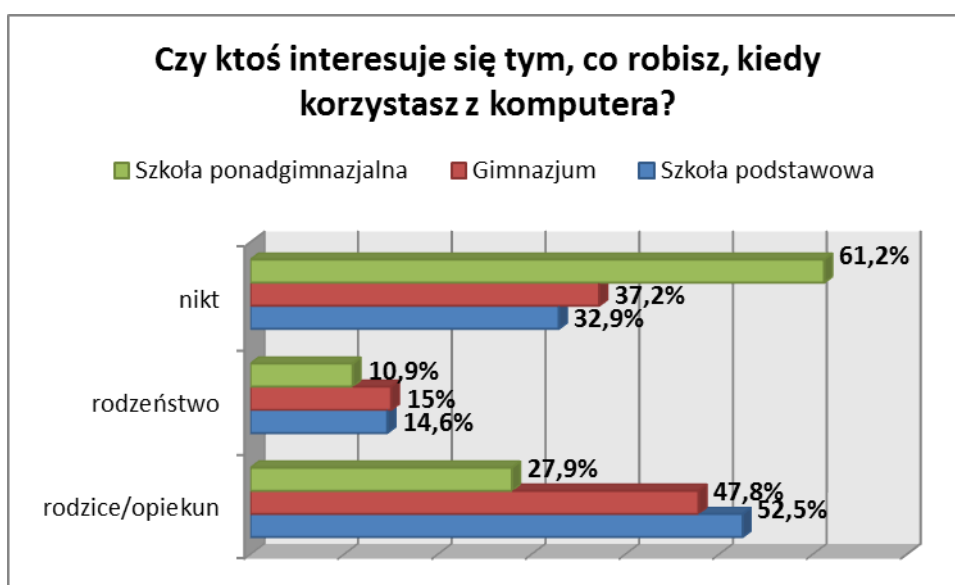

Młodzi mieszkańcy gminy Sulechów najczęściej korzystają z Internetu. 36,1% uczniów szkół podstawowych, 35,4% gimnazjalistów i 43,9% uczniów szkół ponadgimnazjalnych wykorzystuje komputer do nauki. Respondenci z młodszej grupy wiekowej zdecydowanie częściej grają w gry komputerowe, podczas gdy starsi uczniowie częściej słuchają muzyki oraz oglądają filmy na komputerze.

Internet wzbudza wśród wielu dorosłych osób duże obawy. Według badań przeprowadzonych przez Centrum Badania Opinii Społecznej, większość opiekunów osób

małoletnich (58%) obawia się zagrożeń, jakie mogą spotkać dzieci w Internecie.⁴ W badaniu chcieliśmy dowiedzieć się, czy dorosłe osoby interesują się tym, co ich dzieci robią, kiedy korzystają z komputera. Ponad połowa uczniów szkół podstawowych deklaruje, że ich opiekunowie wykazują zainteresowanie tym, do czego dzieci wykorzystują komputer. Odsetek ten zmniejsza się wśród uczniów szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych. Niepokoi fakt, że w przypadku blisko jednej trzeciej uczniów szkół podstawowych, ponad jednej trzeciej gimnazjalistów oraz blisko dwóch trzecich uczniów szkół ponadgimnazjalnych nikt nie interesuje się tym, co robią młodzi ludzie, gdy korzystają z komputera.

Zapytaliśmy również badanych, czy znają pojęcie cyberprzemocy oraz czy sami byli kiedyś jej ofiarami. Pozytywną informacją jest to, że zdecydowana większość uczniów szkół ponadgimnazjalnych (87,7% uczniów) oraz gimnazjalistów (86,9% uczniów) zna to pojęcie i jest świadoma zagrożenia. Wśród uczniów szkół podstawowych odsetek jest nieco niższy (74,3%). Badani uczniowie stosunkowo rzadko bywają ofiarami tego typu przemocy. Twierdząco odpowiedziało na to pytanie 8,6% uczniów szkół podstawowych, 5,4% gimnazjalistów oraz 5,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. 63,4% uczniów szkół podstawowych, 72,6% gimnazjalistów oraz 73,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych uznaje jako niestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w Internecie.

⁴ CBOS, „Zagrożenia w Internecie”, 2008.

Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 16 kobiet i 3 mężczyzn. 78,9% ankietowanych miało wykształcenie średnie, zaś 21,1% badanych – zawodowe. Średnia wieku badanych osób wyniosła 36,14 lat. 21,1% ankietowanych było właścicielami punktów sprzedaży alkoholu, a pozostali badani byli pracownikami. W 19 badanych punktach sprzedawane były wyroby tytoniowe.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony w 19 punktach sprzedaży alkoholu w Sulechowie miał na celu analizę postawy sprzedawców względem (między innymi) takich zagadnień jak:

- sprzedaż alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim,
- sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywanie alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- awantury i bójki spowodowane przez osoby spożywające alkohol.

Wyniki badania

Pierwsze zagadnienie dotyczyło zakresu wiedzy na temat alkoholu zawartego w różnych trunkach. Zapytaliśmy, czy alkohol zawarty w wódce jest (Pana/Pani zdaniem) bardziej groźny od tego w piwie. Większość ankietowanych odpowiedziała „nie” (66,7%), 27,8% ankietowanych nie miało zdania na ten temat, zaś 5,6% ankietowanych odpowiedziało twierdząco na pytanie. Można więc wnioskować, że świadomość badanych sprzedawców w tym zakresie jest umiarkowana. Alkohol zawarty w każdym napoju alkoholowym jest tak

samo groźny. Jedyne różnice polegają na procentowej zawartości w poszczególnych trunkach. Trzeba jednak pamiętać, że jest to ta sama substancja.

Kolejne pytania dotyczyły **spożywania napojów alkoholowych w punktach ich sprzedaży**. Zapytaliśmy sprzedawców, czy uważają takie zachowanie za niestosowne. Większość badanych (94,7%) uważa takie zachowanie za niestosowne, a jeden badany (5,3%) nie ma zdania.

W związku z powyższym, interesowała nas częstotliwość spożywania napojów alkoholowych w tych punktach. Większość respondentów (72,2%) odpowiedziało, że „w ogóle się nie zdarza”, a w 27,8% respondentów - „raz, dwa razy w miesiącu”. **Można wnioskować, że w większości badanych punktów sprzedaży alkoholu sprzedawcy bardzo dobrze radzą sobie z tym problemem.**

W badaniu interesowało nas również **zjawisko zagrożenia społecznego, które może być powodowane przez osoby spożywające alkohol**. Zapytaliśmy, czy takie osoby stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w danym środowisku lokalnym. 42,1% badanych stwierdziło, że osoby pijące nie stanowią zagrożenia, siedmiu badanych (36,8%) przyznało, że takie osoby stanowią zagrożenie, natomiast czterech badanych (21,1%) nie miało zdania na ten temat.

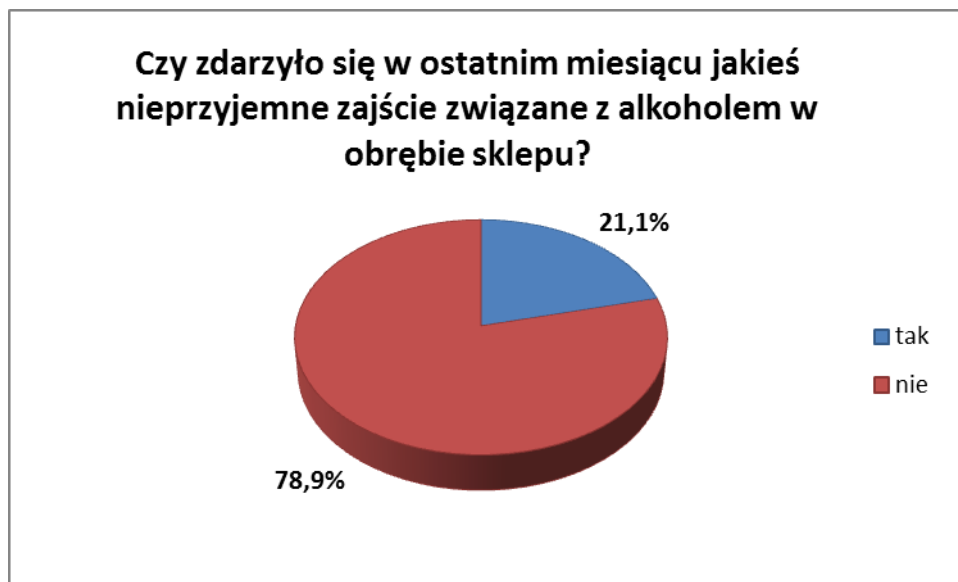
Warto w tym miejscu odwołać się do badań z Harvard School of Public Health College Alcohol Study (2003), które wskazują na korelację między częstszym i ryzykownym piciem a nasyceniem okolicy punktami sprzedaży napojów alkoholowych. Wyniki badań opierały się na danych zebranych z 8 uniwersytetów i pokazywały, że na tych obszarach, gdzie nasycenie punktów sprzedaży było wyższe, studenci pili więcej i mieli więcej problemów związanych z nadużywaniem alkoholu.

Natomiast według badania opinii publicznej dotyczącego poczucia bezpieczeństwa, najwięcej mieszkańców województwa lubuskiego (38,3%) odczuwa lęk przed brawurowo jeżdżącymi kierowcami oraz włamaniami (32,7%). Jedna czwarta badanych obawia się *agresji ze strony osób pijanych i narkomanów* (25,3%), a jedna czwarta napadów i rozbojów oraz bójek i pobic (odpowiednio 20,0% oraz 19,2%).⁵

Z powyższych badań wynika, że w społeczeństwie panuje obawa przed zachowaniem osób w stanie nietrzeźwym. Na tym tle, **obawy przed osobami nietrzeźwymi wśród mieszkańców Sulechowa wydają się duże.**

⁵ Brzeźniak A., Chmielewska A., Kubik J. i Lesiak M. (2011). *Polskie badanie przestępczości. Profil obszarów działania Komend Wojewódzkich i Komendy Stołecznej Policji*. Komenda Główna Policji. Warszawa.

Interesowało nas również, czy w ostatnim miesiącu zdarzyło się jakieś nieprzyjemne zajście związane z alkoholem w obrębie sklepu. W czterech punktach sprzedaży (21,1%) miało miejsce takie zdarzenie.

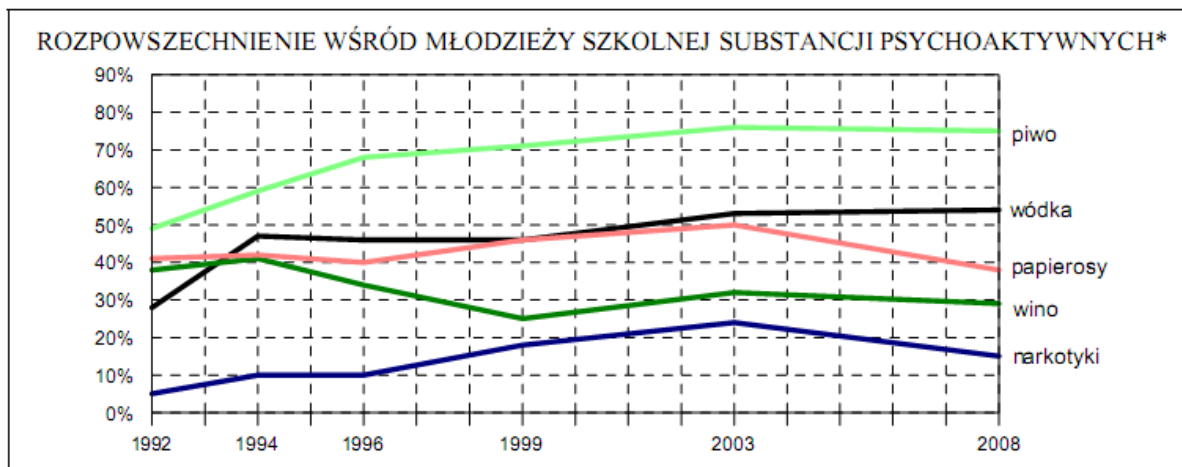

Zapytaliśmy sprzedawców, **czy widzą coś niestosownego w sprzedaży alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej**. Wszyscy badani sprzedawcy odpowiedzieli twierdząco na to pytanie.

Zapytaliśmy również, czy zdarzyło się ankietowanym sprzedać osobie nietrzeźwej alkohol. Większość badanych (63,2%) odpowiedziała, że nigdy nie miała miejsca taka sytuacja, co jest zgodne z deklarowanym przekonaniem, że jest to zachowanie niestosowne. **Pozostałym 36,8% badanych sprzedawców – zdarza się sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej.** Niektórzy sprzedawcy w gminie Sulechów sprzedają alkohol osobom nietrzeźwym pomimo uznawania tego za niestosowne zachowanie. Sprzedaż alkoholu osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości, jest zabroniona przez Ustawę z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, artykuł 15. **Należy zwrócić szczególną uwagę na to zagadnienie podczas szkoleń dla sprzedawców alkoholu.**

Kolejny obszar badawczy dotyczył **sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim**. Na początek warto odnieść się do ogólnopolskich tendencji,

które zostały ujęte w komunikacie z badań „Młodzież a substancje psychoaktywne” ze stycznia 2009 roku opublikowanego przez CBOS.

Wnioskując z powyższego zestawienia problem spożywania substancji psychoaktywnych przez młodzież stanowi poważny problem ogólnopolski. Nasza analiza dotyczyła tego zagadnienia w Sulechowie.

Na początek zapytaliśmy o bezpieczną granicę wieku, od której powinno sprzedawać się napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe.

Tab. 38 Granica wieku, od której można sprzedawać alkohol i papierosy osobom młodym.

Od jakiego wieku powinno sprzedawać się ...	...alkohol ?	...papierosy ?
Bez ograniczeń	-	-
16 rok życia	-	5,3% odpowiedzi
18 rok życia	78,9% odpowiedzi	73,7% odpowiedzi
21 rok życia	21,1% odpowiedzi	21,1% odpowiedzi

W przypadku alkoholu odpowiedzi rozkładały się następująco: 78,9% badanych wyznaczyło przekroczenie 18 roku życia, a 21,1% badanych - 21 rok życia. 73,7% badanych sprzedawców deklaruje, że wyroby tytoniowe powinny być sprzedawane od 18 roku życia,

zaś 21,1% badanych wskazuje na 21 rok życia. 5,3% badanych uważa, że papierosy powinny być sprzedawane od 16 roku życia.

Widać podobne restrykcje w stosunku do alkoholu, jak i papierosów. Warto podkreślić fakt zaznaczenia odpowiedzi poniżej 18 roku życia tylko przez jednego badanego. Świadczy to o tym, że badani sprzedawcy w Sulechowie mają odpowiedzialne podejście do badanego zagadnienia.

Chcieliśmy także zbadać powszechność zjawiska sprzedaży używek osobom nieletnim. Zapytaliśmy sprzedawców, czy znają takie przypadki. Ponad połowa badanych sprzedawców wie o sytuacjach sprzedaży alkoholu oraz papierosów osobom poniżej 18 roku życia.

Tab. 39. Przypadki sprzedawania alkoholu i papierosów osobom niepełnoletnim.

Czy znasz przypadki ...	... sprzedaży alkoholu osobom nieletnim ?	... sprzedaży papierosów osobom nieletnim ?
TAK	57,9% odpowiedzi	57,9% odpowiedzi
NIE	42,1% odpowiedzi	42,1% odpowiedzi

Zjawisko sprzedaży używek osobom nieletnim jest w Polsce dość powszechne, a wyniki naszego badania w dużym stopniu potwierdzają tę zależność w gminie.

Warto w tym miejscu odwołać się do „Polskiej Deklaracji w sprawie Młodzieży i Alkoholu” w ramach uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r., gdzie wyraźnie zaznaczono, iż:

„Wszystkie dzieci i młodzież mają prawo do życia w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym, wolnym od zagrożeń związanych z piciem alkoholu, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić.”

Odpowiedzialność za zdrowy rozwój osób niepełnoletnich w dużym stopniu zależy od osób dorosłych, które znajdują się w ich otoczeniu. Oczywiście najbardziej znaczącą rolę odgrywają rodzice, jednak zgodnie z wyżej wymienioną ustawą również inne osoby dorosłe

(w tym wypadku sprzedawcy alkoholu i papierosów) mają obowiązek chronić zdrowie młodzieży.

Zapytaliśmy również bezpośrednio sprzedawców, **czy kiedykolwiek sprzedali papierosy lub alkohol osobie, o której wiedzieli, że jest niepełnoletnia**. Jednemu sprzedawcy (5,3%) zdarza się sprzedawać papierosy osobom, które nie przekroczyły 18 roku życia, zaś jednemu sprzedawcy (5,3%) zdarza się sprzedawać napoje alkoholowe osobom, które nie przekroczyły 18 roku życia.

Biorąc pod uwagę ogólnopolską skalę zjawiska, wydaje się prawdopodobne, że odpowiedzi na powyższe pytania mogły nie odzwierciedlać w pełni stanu faktycznego. Zafałszowanie odpowiedzi może być związane ze strachem wyciągnięcia konsekwencji z łamania prawa takim zachowaniem.

Interesowało nas również, jak **często młodzi ludzie podejmują próbę zakupu alkoholu**. Większość badanych (84,2%) odpowiedziała, że taka sytuacja „zdarza się rzadko”, w kolejnych 10,5% punktów sprzedaży - „co najmniej raz w tygodniu”, a w 5,3% punktów sprzedaży – „prawie codziennie”. Analogicznie zapytaliśmy o papierosy i otrzymaliśmy takie same wyniki: 84,2% punktów sprzedaży – „zdarza się, ale rzadko”, 10,5% punktów sprzedaży - „co najmniej raz w tygodniu”, a w 5,3% punktów sprzedaży taka sytuacja ma miejsce „prawie codziennie”.

Tab. 40. Próby kupowania alkoholu i papierosów przez osoby niepełnoletnie.

Jak często zdarza się, że osoba, o której wiesz, że jest niepełnoletnia, próbuje kupić ...	nigdy	zdarza się, ale rzadko	co najmniej raz w tygodniu	prawie codziennie
... napoje alkoholowe?	-	84,2 %	10,5 %	5,3 %
... wyroby tytoniowe?	-	84,2 %	10,5 %	5,3 %

„Picie i upijanie się przez dzieci i młodzież jest jednym z największych problemów społecznych współczesnej Polski. Można i trzeba przeciwstawić się mu z całym zdecydowaniem.”⁶

⁶ „Polska Deklaracja w sprawie Młodzieży i Alkoholu” Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r.

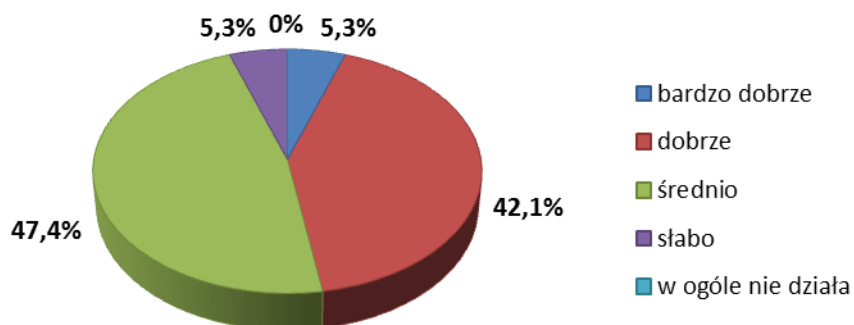
Podsumowując, dużo młodych ludzi podejmuje próby zakupu alkoholu bądź papierosów, bądź obu używek naraz. Jest to poważne zjawisko i sprzedawcy powinni być przygotowani do właściwego zareagowania w takich przypadkach. Zapytaliśmy ich, czy czują się skrępowani i czy mają śmiałość poprosić o dowód potwierdzający pełnoletność klienta, w przypadku, kiedy mają wątpliwość co do jego pełnoletności? Zdecydowana większość badanych (94,7%) nie ma z tym problemu, a jeden sprzedawca (5,3%) czuje czasami skrępowanie i wówczas podaje towar, o który prosi klient. **Ogólna tendencja wskazuje na bardzo dobre przygotowanie badanych sprzedawców do odmawiania osobom nieletnim sprzedaży artykułów zabronionych dla nich do zakupu.**

W tym miejscu należy odwołać się do Art. 15 ust. 2 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, gdzie wyraźnie podkreślono, iż w przypadku wątpliwości, co do pełnoletności nabywcy, sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy. Jest to podstawowe prawo sprzedawcy. Sprzedaż napoju alkoholowego lub wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku życia, grozi grzywną i utratą zezwolenia.

W ostatnim pytaniu poprosiliśmy o ocenę funkcjonowania kontroli sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych w gminie Sulechów. 47,4% badanych pozytywnie wypowiada się o funkcjonowaniu kontroli sprzedaży obu używek, 47,4% badanych jest umiarkowanie zadowolonych z prowadzonych działań, zaś 5,3% badanych określa kontrolę jako słabą.

**Jak, Twoim zdaniem, funkcjonuje kontrola
sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych w
Twojej miejscowości ?**

Wnioski

W podsumowaniu badań przeprowadzonych w gminie Sulechów można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające uwagi ze strony władz samorządowych.

1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii mieszkańców gminy Sulechów.

- a) Za najważniejszy problem w środowisku lokalnym mieszkańcy uznali bezrobocie, zubożenie społeczeństwa oraz alkoholizm. Z pewnością w tej sferze są największe oczekiwania wobec władz, związane z podjęciem działań umożliwiających zwiększenie poziomu zatrudnienia oraz zwalczanie problemu alkoholizmu.
- b) Bezrobocie przyczynia się do występowania wielu negatywnych zjawisk. Jednym z jego skutków jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. 55% badanych mieszkańców gminy Sulechów deklaruje, że doświadczyło w swoim życiu bezrobocia. Wynik ten jest wyższy od wyniku badań ogólnopolskich.
- c) 11,2% badanych mieszkańców gminy Sulechów posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.
- d) Problem nadużywania alkoholu jest wymieniany jako jeden z najważniejszych problemów społecznych przez mieszkańców. Ponad dwie trzecie badanych uważa alkohol za towar szczególnie i postuluje za kontrolowaniem jego sprzedaży. Większość badanych mieszkańców (86,1%) nie posiada wiedzy o prowadzonych lokalnie działaniach mających na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu.

Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.

- e) Umiarkowanie poważny w gminie jest problem narkotyków. Odsetek badanych mieszkańców, którzy próbowali narkotyków (8,7%), jest zbliżony do wyników analiz ogólnopolskich. Zdecydowana większość ankietowanych nie używa narkotyków.
- f) Problemem środowiskowym jest również przemoc. 30,1% ankietowanych przyznało, że zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy fizycznej, 48% badanych zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy psychicznej. Ponadto 39,3% respondentów zna przypadki bicia dzieci przez ich rodziców czy opiekunów.
- g) Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem staje się coraz bardziej rozpowszechniony. Jedna trzecia badanych mieszkańców gminy Sulechów nie brała nigdy udziału w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, polegających na wysyłaniu płatnych smsów. Zdecydowana większość badanych nie grała nigdy na automatach (76,7%) ani nie obstawiała zakładów bukmacherskich (81,8%). 2,4% badanych deklaruje, że grało kiedykolwiek w grę na pieniądze w Internecie.

2. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży.

- a) Spożywanie napojów alkoholowych przez młode osoby jest bardzo poważnym problemem. Wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po alkohol. Przyznało się do tego aż 32,2% badanych uczniów szkół podstawowych, 61,3% badanych gimnazjalistów oraz 93% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Ponadto 5% uczniów szkół podstawowych, 20,3% gimnazjalistów oraz 56,4% uczniów szkół ponadgimnazjalnych przynajmniej raz w życiu upiło się, tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem.

- b) Wśród przyczyn sięgania po napoje alkoholowe dzieci i młodzież często wskazują na picie okazjonalne, chęć zaimponowania lub presję rówieśników, co wskazywać może na społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młode osoby.
- c) Badania wykazały, że stosunkowo dużo badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów ma kontakt z tytoniem oraz narkotykami. Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznało się 18,8% badanych uczniów szkół podstawowych, 41,8% badanych gimnazjalistów oraz 68,4% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych. 4% badanych uczniów szkół podstawowych zażyło przynajmniej raz w życiu narkotyki. Odsetek badanych uczniów szkół gimnazjalnych sięgających po narkotyki wyniósł 13,5%, zaś odsetek badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych – 29,9%. Z pewnością te dwa zagadnienia powinny spotkać się z pilną uwagą ze strony władz samorządowych.
- d) 21,1% uczniów szkół podstawowych, 29,1% gimnazjalistów oraz 37,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że w ich najbliższym otoczeniu (rodzina, przyjaciele, znajomi) jest osoba uzależniona od alkoholu lub narkotyków.
- e) Jednocześnie niepokojący jest względnie łatwy dostęp dzieci i młodzieży do substancji psychoaktywnych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych.
- f) Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się ze spożywaniem alkoholu, narkotyków i paleniem papierosów. Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych ponadto często eksperymentują z substancjami psychoaktywnymi na dyskoteci, natomiast uczniowie szkół podstawowych często pierwszy kontakt z alkoholem i papierosami mają w domu.
- g) Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, że rodzice dość często nie zauważają tego, że ich dzieci znajdują się pod wpływem alkoholu i narkotyków. Uzyskane wyniki powinny zaalarmować rodziców i opiekunów, aby poświęcali swoim dzieciom więcej uwagi i nie zapominali o odpowiedzialności, jaką za nie ponoszą.

- h) Problemem w gminie Sulechów są przypadki agresji i przemocy, z jakimi młodzi ludzie spotykają się w środowisku szkolnym i pozaszkolnym. Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony rodziny lub otoczenia rówieśniczego, przyznaje się 25,7% uczniów szkół podstawowych, 21,8% gimnazjalistów oraz 25,2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych.
- i) Dopalacze cieszą się umiarkowaną popularnością wśród badanych uczniów – 10,8% badanych uczniów szkół podstawowych, 6,7% badanych gimnazjalistów oraz 12,3% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych przyznało się do zażywania ich, zaś 9,7% badanych uczniów szkół podstawowych, 11,3% badanych gimnazjalistów oraz 13,4% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych użyłoby dopalaczy, gdyby miało do tego okazję. Działania profilaktyczne oraz informacje o szkodliwym wpływie dopalaczy na funkcjonowanie organizmu powinny być kierowane przede wszystkim do najstarszych uczniów.
- j) 38,5% badanych uczniów szkół podstawowych, prawie połowa badanych gimnazjalistów oraz prawie połowa badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych wzięła przynajmniej raz w życiu udział w konkursach organizowanych przez gazety, operatorów telefonicznych, w których wysyła się płatne smsy. 54,3% uczniów szkół podstawowych, 61,5% gimnazjalistów oraz 56,8% uczniów szkół ponadgimnazjalnych przynajmniej raz w życiu zagrało na automatach. Zdecydowanie mniej uczniów we wszystkich grupach wiekowych obstawiało zakłady bukmacherskie lub grało na pieniądze w Internecie.
- h) Inicjację seksualną ma za sobą 12,3% badanych gimnazjalistów oraz jedna trzecia badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Blisko jedna trzecia badanych gimnazjalistów (30,5%) oraz 25,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że nie widzi niczego nieestosownego w kontaktach seksualnych za pieniądze/prezenty.

3. Pozytywne tendencje w dynamice problemów społecznych.

- a) Analiza postaw wychowawczych badanych mieszkańców wykazała, że w większości nie uznają specjalnych okoliczności, które usprawiedliwiałyby stosowanie przemocy. Te wyniki mogą być wskaźnikiem właściwych postaw rodzicielskich wobec wychowania młodych ludzi, w którym przemoc nie powinna mieć miejsca.
- b) Większość młodych ludzi oceniła swoje relacje z rodzicami jako pozytywne, co wskazuje na korzystną atmosferę wychowawczą i przyjazne środowisko domowe panujące w rodzinach.
- c) Pozytywnym zjawiskiem zaobserwowanym w badaniach jest dość wysoka świadomość mieszkańców związana z istnieniem osób i instytucji, do których należy zgłosić się w przypadku stosowania przemocy. Ponad połowa badanych dorosłych mieszkańców (61,8%) deklarowała, że posiada wiedzę na ten temat.
- d) Zdecydowana większość badanych uczniów z obu grup wiekowych deklarowała, że zareagowałoby w sytuacji bycia świadkiem zachowania agresywnego, co jest pozytywnym zjawiskiem i pokazuje, że młodzi ludzie nie są obojętni wobec zjawiska agresji. Co dziesiąty uczeń szkoły podstawowej, aż 15,4% gimnazjalistów oraz 15,3% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklarowało, że w sytuacji bycia świadkiem zachowania agresywnego nie zareaguje, natomiast 8% badanych uczniów szkół podstawowych, 12% badanych gimnazjalistów oraz 14,9% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklarowało włączenie się do bójki. Uzyskane odpowiedzi świadczą o konieczności kształtowania u młodych ludzi właściwych postaw wobec zjawisk związanych z przemocą, które pomogą aktywnie jej przeciwdziałać.
- e) Większość badanych uczniów, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, dostrzega ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. 65,9% uczniów szkół podstawowych, 62,7% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 64,3% uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaruje, że ich opiekunowie rozmawiali z nimi na temat szkodliwości używania narkotyków. 50,6% uczniów szkół podstawowych, 60,6% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 74% uczniów szkół ponadgimnazjalnych

uczestniczyło w zajęciach profilaktycznych na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych (narkotyki, dopalacze, alkohol).

- f) W grupie młodych ludzi 91,5% uczniów szkół podstawowych, 85,7% uczniów gimnazjów oraz 75,9% badanych uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklaroowało, że nie sięgnęłoby po narkotyki, nawet gdyby nadarzyła się ku temu okazja. Świadczy to o dużej świadomości związanej ze szkodliwością substancji odurzających.
- g) Zdecydowana większość badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów jest świadoma zagrożenia cyberprzemocą oraz uznaje za niestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w Internecie.

4. Wnioski dotyczące badania punktów sprzedaży alkoholu.

- a) Wśród ankietowanych punktów sprzedaży, wszyscy sprzedawcy byli przeciwni sprzedawaniu napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym, pomimo to 36,8% sprzedawców przyznało, że zdarza się im sprzedawać alkohol osobom nietrzeźwym. Takie postępowanie stoi w sprzeczności z artykułem 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, należy więc przywiązywać wagę do tego, aby artykuł ten był przestrzegany.
- b) Osoby spożywające alkohol są uznawane za zagrożenie, jednak na terenie punktów sprzedaży stosunkowo rzadko zdarzają się nieprzyjemne zajścia związane z piciem napojów alkoholowych.
- c) Ankieta wykazała, że umiarkowanie duża ilość osób niepełnoletnich podejmuje próby zakupu napojów alkoholowych bądź papierosów. Badanie wskazuje, że w punktach sprzedaży badani sprzedawcy w większości nie sprzedają zakazanych substancji osobom niepełnoletnim i dobrze radzą sobie w sytuacji odmowy ich sprzedaży.